

Udenrigsministeriet

Medlemmerne af Folketingets Europaudvalg

Asiatisk Plads 2
DK-1448 København K
Telefon +45 33 92 00 00
Telefax +45 32 54 05 33
E-mail: um@um.dk
<http://www.um.dk>
Girokonto 3 00 18 06

Bilag
1

Sagsnummer
2014-5614

Kontor
EUK

20. november 2014

SAMLENOTAT

Rådsmøde (retlige og indre anliggender) den 4.-5. december 2014

Med henblik på mødet i Folketingets Europaudvalg den 28. november 2014 – dagsordenspunkt rådsmøde (retlige og indre anliggender) den 4.-5. december 2014 - vedlægges Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forholds samlenotat vedrørende de punkter, der forventes optaget på dagsordenen.

Martin Lidegaard

MINISTERIET FOR BØRN, LIGESTILLING,
INTEGRATION OG SOCIALE FORHOLD

Dato: 17. november 2014

Dagsordenspunkt 17:

Kontor: Jura og International / Familieret
Ansvarlig:

Sagsnr. 2012 - 1209

Bidrag til samlenotat vedrørende de sager inden for Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forholds ansvarsområde, der forventes behandlet på rådsmødet (retlige og indre anliggender) og mødet i Det Blandede Udvalg den 4.-5. december 2014.

Vedrørende: Forslag til Rådets forordning om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i sager vedrørende formueforholdet mellem ægtefæller, KOM(2011) 126 endelig.¹

Revideret notat.

1. Resumé

Det forventes, at Formandskabet på rådsmødet (retlige og indre anliggender) den 4.-5. december 2014 vil lægge op til en generel drøftelse af forslaget eller af udvalgte dele af forslaget. Forordningsforslaget er omfattet af Danmarks forbehold vedrørende retlige og indre anliggender.

Forslaget har til formål at indføre en klar retlig ramme i Den Europæiske Union, der indeholder regler om international kompetence og lovvalg for retsafgørelser i sager vedrørende formueforholdet mellem ægtefæller, og at fremme udveksling af afgørelser og dokumenter mellem medlemsstaterne. Med henblik herpå indeholder forordningen bl.a. regler om international kompetence (kapitel II), lovvalg (kapitel III), anerkendelse, eksigibilitet og fuldbyrdelse af afgørelser og officielt bekræftede dokumenter i andre medlemsstater (kapitel IV) samt retsvirkningerne af formueforholdet mellem ægtefæller over for tredjemand (kapitel V).

Forslaget vurderes ikke at være i strid med nærhedsprincippet. Forslaget har ikke lovgivningsmæssige eller statsfinansielle konsekvenser. Medlemsstaterne har generelt udtrykt støtte til forslaget, og der er enighed om de grundlæggende principper for international kompetence, lovvalg samt anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser. En række punkter er dog fortsat under forhandling, herunder forordningens anvendelse på ægteskab mellem to personer af samme køn. Danmark er grundlæggende positiv over for initiativet. Man agter fra dansk side at tage udfaldet af drøftelserne til efterretning.

2. Baggrund

Den 17. juni 2006 fremlagde Kommissionen en grønbog om lovkonfliktregler i sager vedrørende formueforholdet mellem ægtefæller, herunder spørgsmålet om retlig

¹ Forslaget er fremsat med hjemmel i TEUF, tredje del, afsnit V. Protokollen om Danmarks stilling, der er knyttet til Lissabon-traktaten, finder derfor anvendelse, hvilket indebærer, at foranstaltningerne ikke vil være bindende for eller finde anvendelse i Danmark.

kompetence og gensidig anerkendelse (KOM (2006) 400 endelig) med henblik på iværksættelse af en høring om behandlingen af grænseoverskridende sager om formueforholdet mellem ægtefæller. Grønbogen beskriver en række problemer omkring formueforholdet mellem ægtefæller, når ægtefællerne har tilknytning til flere lande.

Den danske regering afgav den 19. december 2006 – efter national høring over grøn-bogen – et høringssvar til Kommissionen. Regeringen tilkendegav i den anledning bl.a., at man fra dansk side overordnet set støtter tiltag på EU-niveau, som kan forbedre EU-borgernes retssikkerhed, ikke mindst inden for familieretten der berører et meget stort antal EU-borgere.

Grønbogen udsprang bl.a. af det flerårige arbejdsprogram inden for retlige og indre anliggender – Haagerprogrammet – som Rådet vedtog på sit møde den 4.-5. november 2005. Haagerprogrammet er blevet afløst af Stockholmprogrammet, som Rådet vedtog på sit møde den 11. december 2009. I Stockholmprogrammet anbefales det, at reguleringen af gensidig anerkendelse af afgørelser udvides til andre områder, som er væsentlige for dagliglivet, f.eks. formueforholdet mellem ægtefæller. I overensstemmelse hermed tilkendegav Kommissionen i Rapport om unionsborgerskab 2010 (KOM (2010) 603), at den vil gøre det nemmere for internationale par (både ægtepar og registrerede partnere) at finde oplysninger om international kompetence og lovvalg i relation til deres formueforhold, og at den vil fremsætte forslag til en retsakt herom i 2011.

Kommissionen afholdt den 28. september 2009 en offentlig høring om internationale aspekter af formueforholdet mellem ægtefæller og registrerede partnere, og på et ekspertmøde den 23. marts 2010 blev hovedtrækkene i et kommende kommissionsforslag herom drøftet.

I lyset af bl.a. høringssvarene om grøn-bogen, den offentlige høring og ekspertmødet fremsatte Kommissionen den 16. marts 2011 forslag til Rådets forordning om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i sager vedrørende formueforholdet mellem ægtefæller (ægtefælleformueforholdsforordningen).

Forslaget er fremsat under henvisning til artikel 81, stk. 3, i traktaten om Den Europæiske Unions Funktionsmåde (TEUF). Efter artikel 81, stk. 1 og 2, etablerer Unionen et samarbejde om civilretlige spørgsmål med grænseoverskridende virkninger, der bygger på princippet om gensidig anerkendelse af retsafgørelser og udenretslige afgørelser. Dette samarbejde kan omfatte vedtagelse af foranstaltninger vedrørende indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser. Med henblik herpå kan der, navnlig når det er nødvendigt for det indre markeds funktion, vedtages foranstaltninger, der bl.a. skal sikre gensidig anerkendelse mellem medlemsstaterne af retsafgørelser og udenretslige afgørelser og fuldbyrdelse heraf samt sikre forenelighed mellem medlemsstaternes regler om lovvalg og om retternes kompetence.

Efter TEUF artikel 81, stk. 3, fastlægges foranstaltninger vedrørende familieret med grænseoverskridende virkninger af Rådet efter en særlig lovgivningsprocedure. Rådet træffer afgørelse med enstemmighed efter høring af Europa-Parlamentet.

Den Europæiske Union har gennemført en række foranstaltninger på det civilretlige område, der er relevante for forslaget til ægtefælleformueforholdsforordningen. Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (Bruxelles I-forordningen) udgør grundlaget for samarbejdet mellem retterne om civilretlige spørgsmål i Den Europæiske Union. Forordningen indeholder regler om international kompetence i civilretlige sager samt om anerkendelse og fuldbyrdelse af civilret-

lige afgørelser. Forordningen er omarbejdet ved Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1215/2012 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (omarbejdning). Efter forordningens artikel 1, stk. 2, finder den ikke anvendelse på formueforholdet mellem ægtefæller eller mellem parterne i et forhold, der ifølge den lov, der finder anvendelse på sådanne forhold, anses for at have virkninger svarende til et ægteskabs.

På det familieretlige område indeholder Rådets forordning (EF) nr. 2201/2003 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager og i sager vedrørende forældreansvar og om ophævelse af forordning (EF) nr. 1347/2000 (Bruxelles IIa-forordningen) bl.a. regler om international kompetence samt om anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser i sager om skilsmisse og separation. Forordningen finder ikke anvendelse på formueforholdet mellem ægtefæller.

Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 650/2012 om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser vedrørende arv, og om accept og fuldbyrdelse af officielt bekræftede dokumenter vedrørende arv og om indførelse af et europæisk arvebevis (arveretsforordningen) indeholder i relation til arvesager bl.a. regler om international kompetence, lovvalg samt anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser.

Disse forordninger er omfattet af det danske retsforbehold, der er beskrevet nedenfor. Danmark deltog således ikke i vedtagelsen af forordningerne, der ikke er bindende for eller finder anvendelse i Danmark. I kraft af en såkaldt parallelaftale er Danmark imidlertid på mellemstatsligt grundlag tilknyttet reglerne i Bruxelles I-forordningen, således at reglerne i forordningen gælder mellem Danmark og de øvrige medlemsstater, jf. lov nr. 1563 af 20. december 2006 om Bruxelles I-forordningen m.v., som ændret ved lov nr. 518 af 28. maj 2013.

Endelig fremsatte Kommissionen den 16. marts 2011 forslag til Rådets forordning om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i sager vedrørende de formueretlige retsvirkninger af registrerede partnerskaber (KOM (2011) 127 endelig) (partnerskabsformueforholdsforordningen). Denne forordning skal kun finde anvendelse på de formueretlige retsvirkninger af registrerede partnerskaber. Bestemmelserne i forslaget svarer i vidt omfang til bestemmelserne i nærværende forslag. De to forslag har været forhandlet parallelt. Forslaget er omfattet af det danske retsforbehold, der er beskrevet nedenfor. Danmark deltager således ikke i vedtagelsen af forordninger, der ikke vil være bindende for eller finde anvendelse i Danmark.

Det danske retsforbehold

Ifølge artikel 1 i Protokollen om Danmarks stilling, der er knyttet som bilag til Lisabon-traktaten, deltager Danmark ikke i Rådets vedtagelse af foranstaltninger, der foreslås i henhold til TEUF tredje del, afsnit V, der bl.a. omfatter artikel 81. Efter protokollens artikel 2 er ingen af de foranstaltninger, der er vedtaget i henhold til TEUF tredje del, afsnit V, bindende for eller finder anvendelse i Danmark.

Danmark deltager således ikke i vedtagelsen af forslaget til ægtefælleformueforholdsforordningen, og forordningen vil ikke være bindende for eller finde anvendelse i Danmark.

3. Indhold

Under forhandlingerne om forslaget på arbejdsgruppeniveau har en række forslag til forordningen været drøftet, herunder med henblik på at anvende løsninger inspireret af Bruxelles I-forordningen og arveretsforordningen.

På rådsmødet den 6.-7. december 2012 blev enkelte aspekter af forslaget drøftet overordnet.

Generelt

Forslaget har til formål at indføre en klar retlig ramme i Den Europæiske Union for international kompetence og lovvalg for retsafgørelser i sager vedrørende formueforholdet mellem ægtefæller og at fremme udveksling af afgørelser og dokumenter mellem medlemsstaterne.

Med forslaget udvides kompetencen for de retter, der i medfør af eksisterende eller kommende EU-instrumenter behandler en sag om skilsmisse, separation eller opløsning af ægteskab eller behandler en arvesag, til også at omfatte sager vedrørende formueforholdet mellem ægtefæller, hvilket betyder, at den samme ret kan behandle alle sagens aspekter samtidig.

Harmonisering af lovvalgsregler vedrørende formueforholdet mellem ægtefæller vil kunne forenkle behandlingen af sager herom og give borgerne bedre mulighed for at forudsige, hvilken lov der finder anvendelse, ud fra ét fælles sæt regler, som erstatter de gældende lovvalgsregler i medlemsstaterne.

Nærmere om hovedelementerne i forslaget

Anvendelsesområde og definitioner (kapitel I)

I bemærkningerne til forordningsforslaget har Kommissionen anført, at forordningen skal omfatte både aspekter vedrørende den daglige forvaltning af ægtefællernes formuegoder og aspekter vedrørende bodeling ved samlivsophævelse eller ved skiftet efter en af ægtefællernes død.

Det fremgår af forslagets artikel 1, at forordningen skal finde anvendelse på formueforholdet i ægteskaber. Forordningen finder ikke anvendelse på skatteretlige, toldretlige og forvaltningsretlige anliggender. Den finder heller ikke anvendelse på eksistens, gyldighed og anerkendelse af et ægteskab, ægtefællernes retsevne, underholdspligt, arveret, social sikring, visse pensionsrettigheder, arten af tingslige rettigheder over et formuegode og registreringen af sådanne og registrering af rettigheder over andre formuegoder.

Forordningen indeholder ikke en definition af begrebet ”ægteskab”. I betragtning nr. 10 til forordningen er det således anført, at begrebet ”ægteskab” defineres efter national ret i de enkelte medlemsstater.

Forordningen indeholder i artikel 2 definitioner af en række af de begreber, der anvendes i forordningen. Ved formueforhold mellem ægtefæller forstås eksempelvis ”samtlige regler om de formueretlige forbindelser mellem ægtefællerne indbyrdes og over for tredjemand”, og ved ægtepagt forstås ”aftale mellem ægtefællerne om de formueretlige forbindelser mellem ægtefællerne indbyrdes og over for tredjemand”. Herudover defineres begreber som officielt bekræftet dokument, ret og retsforlig.

Det er foreslået, at betegnelsen ”ret” i forordningen også skal omfatte administrative myndigheder m.v., når visse betingelser er opfyldt, navnlig at de er uafhængige og overholder almindelige parthøringsregler, samt at deres afgørelser er undergivet domstolsprøvelse og har samme effekt som en retsafgørelse.

Kompetence (kapitel II)

I bemærkningerne til forordningsforslaget har Kommissionen anført, at formålet med forordningen bl.a. er at give borgerne mulighed for at få sammenhængende sager behandlet ved retterne i den samme medlemsstat. Derfor sikrer forordningen, at der er sammenhæng mellem reglerne om kompetence for de retter, der skal behandle sager om formueforholdet mellem ægtefæller, og de eksisterende regler i andre EU-instrumenter.

Efter artikel 3 skal retterne i en medlemsstat, der behandler en ægtefælles arvesag i medfør af arveretsforordningen, ligeledes have kompetence til at træffe afgørelse om spørgsmål vedrørende formueforholdet mellem ægtefæller i forbindelse med sagen.

Efter artikel 4 har de retter i en medlemsstat, der behandler en ansøgning om skilsmisse, separation eller omstødelse af et ægteskab i medfør af Bruxelles IIa-forordningen, ligeledes kompetence til at træffe afgørelse om spørgsmål vedrørende formueforholdet mellem ægtefæller i forbindelse med sagen, også selvom ægtefællerne ikke har aftalt det. I en række situationer er kompetencen dog betinget af en aftale mellem ægtefællerne. En sådan aftale kan indgås på et hvilket som helst tidspunkt, også under retssagen. Hvis der indgås aftale før retssagen, skal aftalen udformes skriftligt, dateres og underskrives af begge parter.

Hvis der ikke indgås aftale mellem ægtefællerne, fastsættes kompetencen efter reglerne i artikel 5. Det følger af artikel 5, at følgende retter er kompetente i sager, der vedrører formueforholdet mellem ægtefæller, medmindre sagen er omfattet af artikel 3 og 4:

- Retterne i den medlemsstat, hvor ægtefællerne har deres fælles sædvanlige opholdssted, eller når dette ikke er relevant,
- retterne i den medlemsstat, hvor ægtefællerne sidst havde deres fælles sædvanlige opholdssted, hvis en af ægtefællerne fortsat har sit opholdssted dér, eller når dette ikke er relevant,
- retterne i den medlemsstat, hvor sagsøgte har sit sædvanlige opholdssted, eller når dette ikke er relevant,
- retterne i den medlemsstat, hvis nationalitet begge ægtefæller har.

På rådsmødet den 6.-7. december 2012 blev der opnået overordnet politisk enighed om artikel 3-5.

I sager omfattet af artikel 5 kan ægtefællerne aftale, at retterne i den medlemsstat, hvis lov de har valgt som gældende lov for deres formueforhold (se pkt. 2.2.3.), er kompetente til at behandle spørgsmål vedrørende deres formueforhold. En sådan aftale kan indgås på et hvilket som helst tidspunkt, også under retssagen. Hvis der indgås aftale før retssagen, skal aftalen udformes skriftligt, dateres og underskrives af begge parter.

Det er ligeledes foreslået at indføre kompetence for en ret, for hvilken sagsøgte giver møde uden at fremsætte indsigelser mod rettens kompetence.

Det er endvidere foreslået, at en medlemsstat kan afslå at behandle en sag om formueforholdet mellem ægtefæller, hvis ægteskabet ikke anerkendes efter statens internationale privatret. I så fald kan sagen anlægges efter artikel 5, efter reglerne om kompetence, fordi sagsøgte giver møde uden at fremsætte indsigelser mod rettens kompetence, eller i den medlemsstat, hvor ægteskabet blev indgået.

Forordningen indeholder regler om subsidiær kompetence (artikel 6) og kompetence i undtagelsestilfælde (artikel 7), der anvendes, hvis ingen medlemsstat er kompetent efter artikel 3-5.

Kapitel II indeholder herudover regler om kompetence i relation til modkrav (artikel 8), prøvelse (artikel 10-11), såkaldt litispændens (artikel 12), indbyrdes sammenhængende krav (artikel 13) og regler om foreløbige retsmidler (artikel 14). Endelig indeholder kapitel II bestemmelser om, hvornår en retssag anses for anlagt (artikel 9).

Lovvalg (kapitel III)

Forordningens kapitel III indeholder regler om aftaler om lovvalg for formueforholdet mellem ægtefæller samt om lovvalget, når der ikke er indgået en lovvalgsaftale. Disse lovvalgsregler finder efter artikel 15 anvendelse på alle ægtefællernes formuegoder. I bemærkningerne til forordningsforslaget har Kommissionen anført, at dette også gælder aktiver – herunder fast ejendom – der befinder sig i andre lande.

Det fremgår af artikel 16, at ægtefællerne eller de kommende ægtefæller kan vælge, hvilken lov der skal finde anvendelse på deres formueforhold, blandt følgende love:

- Loven i den stat, hvor ægtefællerne eller de kommende ægtefæller har deres fælles sædvanlige opholdssted,
- loven i den stat, hvor en af ægtefællerne eller en af de kommende ægtefæller har sit sædvanlige opholdssted på det tidspunkt, hvor dette valg foretages, eller
- loven i den stat, hvor en af ægtefællerne eller en af de kommende ægtefæller er statsborger på det tidspunkt, hvor dette valg foretages.

Hvis ægtefællerne ikke har valgt en lov efter artikel 16, finder en af følgende love finde anvendelse på formueforholdet mellem ægtefællerne:

- Loven i den stat, hvor ægtefællerne havde deres første fælles sædvanlige opholdssted efter indgåelse af ægteskab, eller hvis dette ikke er relevant,
- loven i den stat, hvor begge ægtefællerne var statsborgere på tidspunktet for indgåelse af ægteskab, eller hvis dette ikke er relevant,
- loven i den stat, som begge ægtefæller havde den tætteste tilknytning til på vielsestidspunktet under hensyntagen til samtlige forhold.

Det har været drøftet, om lovvalget automatisk skal ændres til loven i en stat, som ægtefællerne under ægteskabet har fået en stærkere tilknytning til.

Medmindre ægtefællerne udtrykkeligt har tilkendegivet noget andet, vil ændringen af gældende lov for formueforholdet mellem ægtefællerne i løbet af ægteskabet kun have virkninger for fremtiden. Hvis ægtefællerne ønsker, at ændringen af gældende lov skal have tilbagevirkende kraft, vil dette ikke berøre tredjemands rettigheder i henhold til den hidtil gældende lov.

Ifølge artikel 19 skal ægtefællernes lovvalg være truffet udtrykkeligt og fremgår af et skriftligt dokument, der er dateret og underskrevet af begge ægtefæller. Hvis loven i

den medlemsstat, hvor begge ægtefæller har deres fælles sædvanlige opholdssted på det tidspunkt, hvor valget foretages, indeholder yderligere formkrav for oprettelse af ægtepagter, skal disse endvidere overholdes.

Det er foreslået, at forordningen også bl.a. indeholder regler om eksistens og gyldighed af en lovvalgsaftale og om anvendelsesområdet for lovvalgsreglerne.

Ifølge artikel 21 finder den lov, der udpeges efter forordningen, anvendelse, selv om det ikke er en medlemsstats lov.

Efter artikel 22 berører bestemmelserne i forordningen ikke anvendelsen af præceptive bestemmelser, hvis overholdelse en medlemsstat anser for at være så afgørende for beskyttelsen af dens offentlige interesser, som f.eks. dens politiske, sociale og økonomiske struktur, at bestemmelserne finder anvendelse på alle forhold, der falder ind under deres anvendelsesområde, uanset hvilken lov der i øvrigt finder anvendelse på formueforholdet mellem ægtefæller i henhold til ægtefælleformueforholdsforordningen. I bemærkningerne til denne bestemmelse har Kommissionen anført, at for at tage højde for de nationale regler, navnlig beskyttelse af familiens bolig, giver artikel 22 mulighed for i en stat at udelukke anvendelse af en udenlandsk lov til fordel for egen lov. For således at sikre beskyttelse af familiens bolig kan en medlemsstat, på hvis område boligen er beliggende, anvende sine egne regler for beskyttelse af familiens bolig. Denne medlemsstat kan undtagelsesvis "foretrække" at anvende sin egen lov på enhver person, der er bosiddende på dens område, frem for bestemmelserne i den lov, der normalt ville finde anvendelse, eller den lov, der regulerer den pågældende persons ægtepagt, som er indgået i en anden medlemsstat.

Efter artikel 23 kan anvendelse af en bestemmelse i en lov, der er udpeget efter forordningen, kun afvises, hvis anvendelse af bestemmelsen er uforenelig med de grundlæggende retsprincipper ("ordre public") i domsstaten.

Kapitel III indeholder herudover regler om uanvendelighed af medlemsstaternes regler om international privatret ("renvoi") (artikel 24) samt bestemmelser om medlemsstater med mere end et retssystem (artikel 25).

Anerkendelse, eksigibilitet og fuldbyrdelse (kapitel IV)

I bemærkningerne til bestemmelserne om anerkendelse, eksigibilitet og fuldbyrdelse af afgørelser har Kommissionen anført, at de foreslåede regler om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser svarer til reglerne herom i Bruxelles I-forordningen. Efter de foreslåede regler anerkendes enhver retsafgørelse truffet i en medlemsstat i de øvrige medlemsstater uden en særlig procedure. For at opnå fuldbyrdelse skal sagsøger indlede en procedure i fuldbyrdelsesstaten for at få afgørelsen erklæret for eksigibel. Proceduren for dette begrænser sig i første omgang til en kontrol af dokumenter. Kun hvis der fremsættes indsigelser, vil dommeren undersøge mulige grunde til afvisning. Disse grunde giver efter Kommissionens opfattelse en tilstrækkelig beskyttelse af sagsøgtets rettigheder. Kommissionen har anført, at de foreslåede regler er et betydeligt fremskridt i forhold til den nuværende situation, fordi anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i dag er reguleret af medlemsstaternes nationale ret eller bilaterale aftaler mellem visse medlemsstater.

Efter artikel 26 skal retsafgørelser, der er truffet i en medlemsstat, anerkendes i de øvrige medlemsstater, uden at der må stilles krav om anvendelse af en særlig procedure. Hvis anerkendelsen bestrides, kan en berørt part, der principalt påberåber sig anerkendelsen, efter proceduren Bruxelles I-forordningen få fastslået, at retsafgørelsen skal anerkendes. Hvis anerkendelsen gøres gældende som led i en verserende sag

ved en ret i en medlemsstat, er denne ret kompetent til at afgøre spørgsmålet om anerkendelse.

Det fremgår af artikel 27, at en retsafgørelse ikke anerkendes,

- hvis en anerkendelse åbenbart vil stride mod grundlæggende retsprincipper (ordre public) i den anmodede medlemsstat,
- hvis det indledende processkrift i sagen eller et tilsvarende dokument ikke er blevet forkyndt for den udeblevne sagsøgte i så god tid og på en sådan måde, at han har kunnet varetage sine interesser under sagen, medmindre sagsøgte har undladt at tage skridt til at anfægte retsafgørelsen, selv om han havde mulighed for at gøre det,
- hvis en anerkendelse er uforenelig med en retsafgørelse truffet mellem de samme parter i den anmodede medlemsstat, eller
- hvis en anerkendelse er uforenelig med en retsafgørelse, der tidligere er truffet i en anden medlemsstat eller i et tredjeland mellem de samme parter i en tvist, der har samme genstand og hviler på samme grundlag, og denne tidligere retsafgørelse opfylder de nødvendige betingelser for at blive anerkendt i den anmodede medlemsstat.

Efter artikel 31 skal afgørelser, der er truffet i en medlemsstat, og som kan fuldbyrdes dér, fuldbyrdes i andre medlemsstater efter artikel 38-56 og artikel 58 i Bruxelles I-forordningen.

Herudover indeholder kapitel IV bestemmelser om forbud mod prøvelse af international kompetence og sagens realitet med hensyn til afgørelser truffet i en anden medlemsstat (artikel 28-29) og en bestemmelse om udsættelse af anerkendelse af en afgørelse fra en anden medlemsstat, når der verserer en appelsag vedrørende afgørelsen (artikel 30).

Det fremgår af artikel 32, at officielt bekræftede dokumenter, der er udstedt i en medlemsstat, skal anerkendes i de øvrige medlemsstater, medmindre gyldigheden af dokumenterne anfægtes efter gældende lov, og under forbehold af, at en sådan anerkendelse ikke åbenlyst strider mod grundlæggende retsprincipper i den anmodede medlemsstat. Anerkendelse af officielt bekræftede dokumenter betyder, at de tillægges beviskraft angående indholdet og formodning om gyldighed.

Efter artikel 33 skal officielt bekræftede dokumenter, der er oprettet og eksigible i en medlemsstat, efter anmodning erklæres for eksigible i en anden medlemsstat efter proceduren i Bruxelles I-orordningen. Den ret, der behandler en appel over en sådan afgørelse, kan kun afslå at erklære det officielt bekræftede dokument for eksigibelt eller ophæve en afgørelse om eksigibilitet, hvis fuldbyrdelsen af det officielt bekræftede dokument åbenlyst strider mod de grundlæggende retsprincipper i den anmodede medlemsstat.

Det fremgår af artikel 34, at retsforlig, der er eksigible i oprindelsesmedlemsstaten, skal anerkendes og erklæres eksigible i en anden medlemsstat efter anmodning fra en berørt part på samme betingelser som officielt bekræftede dokumenter. Den ret, der behandler en appel over en sådan afgørelse, kan kun afslå at erklære et retsforlig for eksigibelt eller ophæve en afgørelse om eksigibilitet, hvis en fuldbyrdelse af retsforliget åbenlyst strider mod grundlæggende retsprincipper i den fuldbyrdende medlemsstat.

På rådsmødet den 6.-7. december 2012 blev der opnået overordnet politisk enighed om, at de foreslåede regler om anerkendelse, eksigibilitet og fuldbyrdelse af retsaf-

gørelser, autentiske instrumenter og retsforlig bringes i overensstemmelse med og suppleres med reglerne herom i arveretsforordningen. Dette indebærer bl.a., at der etableres en procedure for behandlingen af anmodninger om eksigibilitetserklæringer.

Det er efterfølgende drøftet at indsætte en bestemmelse, hvorefter anerkendelse og fuldbyrdelse af en afgørelse ikke må afvises alene under henvisning til, at fuldbyrdelsesstaten ikke ville acceptere et formueforhold mellem ægtefæller på samme grundlag. Formålet med denne bestemmelse er at sikre anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser og formueforholdet mellem ægtefæller, også selvom ægteskabet ikke anerkendes i fuldbyrdelsesstaten.

Retsvirkning over for tredjemand (kapitel V)

Efter artikel 35 reguleres de formueretlige retsvirkninger af ægteskab for retsforholdet mellem en ægtefælle og tredjemand af den lov, der finder anvendelse på formueforholdet mellem ægtefællerne i medfør af forordningen.

Ifølge stk. 2 i samme artikel kan loven i en medlemsstat dog foreskrive, at en ægtefælle ikke kan påberåbe sig den gældende lov over for en tredjemand, når ægtefællen eller tredjemanden har sædvanligt opholdssted på denne medlemsstats område, og når reglerne for tinglysning eller registrering i denne medlemsstats lovgivning ikke er overholdt, medmindre tredjemand kendte eller burde kende den lov, der finder anvendelse på formueforholdet mellem ægtefællerne.

Det fremgår af stk. 3 i samme artikel, at loven i en medlemsstat, hvor en fast ejendom er beliggende, tilsvarende kan indeholde en regel svarende til reglen i stk. 2 om retsforholdet mellem en ægtefælle og tredjemand vedrørende denne faste ejendom.

Det er foreslået at flytte bestemmelsen til kapitel III om lovvalg og at ændre bestemmelsen således, at den lov, der finder anvendelse på formueforholdet mellem ægtefæller, ikke kan påberåbes over for tredjemand, medmindre tredjemand var eller burde være bekendt med den pågældende lov.

Almindelige og afsluttende bestemmelser (kapitel VI)

Forordningens kapitel VI indeholder bestemmelser om forordningens forhold til internationale konventioner (artikel 36), oplysninger om lovgivning, der skal stilles til rådighed for offentligheden (artikel 37), revision (artikel 38) samt overgangs- og ikrafttrædelsesbestemmelser (artikel 39-40).

Det er foreslået at give de nordiske medlemsstater mulighed for indbyrdes at opretholde reglerne om anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser om formueforholdet mellem ægtefæller i bl.a. den nordiske ægteskabskonvention.

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Efter TEUF artikel 81, stk. 3, fastlægges foranstaltninger vedrørende familieret med grænseoverskridende virkninger af Rådet efter en særlig lovgivningsprocedure. Rådet træffer afgørelse med enstemmighed efter høring af Europa-Parlamentet.

Forslaget behandles i Europa-Parlamentets JURI-udvalg, der den 10. september 2013 godkendte forslaget, men samtidig foreslog en række ændringer.

5. Nærhedsprincippet

Kommissionen har om nærhedsprincippet anført, at forslagets mål kun kan opfyldes i form af fælles regler om formueforholdet mellem ægtefæller i relation til kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse, idet reglerne bør være identiske for at skabe retssikkerhed og forudsigelighed for borgerne. Dette mål vil ikke kunne opfyldes, hvis medlemsstaterne handler hver for sig. Målet kan således kun nås på EU-plan.

Det er regeringens foreløbige vurdering, at forslaget ikke er i strid med nærhedsprincippet. Regeringen kan i den forbindelse tilslutte sig Kommissionens betragtninger.

6. Gældende dansk ret

Ved lov nr. 532 af 12. juni 2012 om ændring af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning, lov om ægteskabets retsvirkninger og retsplejeloven og om ophævelse af lov om registreret partnerskab (Ægteskab mellem to personer af samme køn) fik to personer af samme køn mulighed for at indgå ægteskab med hinanden med tilnærmelsesvis de samme retsvirkninger som ægteskab mellem to personer af forskelligt køn. Dog finder bestemmelser i dansk lovgivning, der indeholder særlige regler om den ene part i et ægteskab bestemt ved dennes køn, ikke anvendelse på ægteskab mellem to personer af samme køn.

Endvidere finder bestemmelser i internationale traktater ikke anvendelse på ægteskab mellem to personer af samme køn, medmindre medkontrahenterne tilslutter sig dette. Dette indebærer bl.a., at konvention af 6. februar 1931 mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige indeholdende privatretlige bestemmelser om ægteskab, adoption og værgemål med senere ændringer (den nordiske ægteskabskonvention) ikke finder anvendelse på ægteskab mellem to personer af samme køn.

Formueforholdet mellem ægtefæller i dansk ret

I dansk ret er retsvirkningerne af et ægteskab i relation til ægtefællernes formueforhold reguleret af lov om ægteskabets retsvirkninger (retsvirkningsloven), lov om bevarelse af ret til ægtefællepension ved separation og skilsmisse (ægtefællepensionsloven), lov om ægteskabs indgåelse og opløsning (ægteskabsloven) og lov om ægtefælleskifte m.v. (ægtefælleskifteloven).

Retsvirkningsloven regulerer formueforholdet mellem ægtefæller under ægteskabet, herunder ægtefællernes ret til at råde over deres respektive aktiver, vederlagskrav ved misbrug af råderetten mv., gældsansvar og bosondring. Loven indeholder endvidere regler om den legale formueordning i et ægteskab – formuefællesskab – samt om mulighederne for at fravige denne ordning ved indgåelse af en ægtepagt om sær-eje.

Efter lovens §§ 35 og 37 skal en ægtepagt oprettes skriftligt under parternes hånd, og for at blive gyldig skal den tinglyses i personbogen.

Gaver mellem ægtefæller skal efter § 30, stk. 1, for at være gyldige ske ved ægtepagt, medmindre der er tale om sædvanlige gaver, hvis værdi ikke står i misforhold til giverens kår.

Efter dansk ret kan en gavgiver eller en arvelader bestemme, at en gave eller en arv skal være særeje for modtageren, eller at gaven eller arven skal være omfattet af et eventuelt formuefællesskab.

Retsvirkningsloven, ægtefællepensionsloven og ægtefælleskifteloven indeholder regler om delingen af fællesboet ved separation, skilsmisse, bosøndring eller omstødelse af ægteskab. Efter retsvirkningslovens § 16, stk. 2, udtager hver ægtefælle eller dennes arvinger som udgangspunkt halvdelen af det beholdne fællesbo. Dette udgangspunkt fraviges i en række situationer, f.eks. ved uoverdragelige rettigheder, ved rettigheder af personlig art, ved pensionsrettigheder, ved skifte i anledning af ægteskabs omstødelse, eller hvis en ligedeling vil være åbenbart urimelig.

Efter ægtefælleskiftelovens § 67 kan skifteretten bestemme, at den ene ægtefælle skal yde den anden et beløb for at sikre, at denne ikke stilles urimeligt ringe i økonomisk henseende efter separation eller skilsmisse, forudsat at førstnævnte ægtefælle har haft særeje m.v., og at ægtefællernes formueforhold, ægteskabets varighed og omstændighederne i øvrigt i særlig grad taler for det.

International kompetence

Skifte af fællesbo m.v.

Efter §§ 1 og 2 i ægtefælleskifteloven behandler skifteretten bl.a. sager om deling af ægtefællers fællesbo og sager om enkelttvister, der opstår under skifterettens behandling af et fællesbo eller under privat skifte af ægtefællers fællesbo.

Anmodning om deling af ægtefællers fællesbo kan efter lovens § 4 indgives til skifteretten her i landet, hvis en af parterne har bopæl her. Hvis mindst en af parterne har tilknytning til Danmark, kan parterne, når tvisten er opstået, aftale, at anmodning om skifte kan indgives her i landet.

Herudover kan en anmodning om skifte af den del af et bo, der befinder sig her i landet, indgives her, hvis de pågældende aktiver ikke inddrages under en bobehandling i udlandet.

Sager om enkelttvister, der opstår under privat skifte af ægtefællers fællesbo, kan efter § 5 anlægges her i landet, hvis en af ægtefællerne har bopæl her. Hvis mindst en af ægtefællerne har tilknytning til Danmark, kan ægtefællerne, når tvisten er opstået, aftale, at sagen kan anlægges her i landet.

Skifte af fællesbo i forbindelse med behandlingen af dødsboet efter den ene ægtefælle

Ved behandlingen af en sag om skifte af en gift persons dødsbo i Danmark efter lov om skifte af dødsboer følger det af lovens § 74, at den efterlevende ægtefælles aktiver og passiver, der er fælleseje, behandles efter reglerne lovens kapitel 17, også selvom denne ægtefælle ikke bor her i landet. Dette indebærer bl.a., at reglerne i ægtefælleskiftelovens kapitel 7 (§§ 50, 51, 53 og 56-58) om fællesbodeling finder anvendelse med de ændringer, der følger af forholdets natur.

Indskrænkninger i rådighedsretten

Efter retsvirkningslovens § 16 har hver ægtefælle i levende live rådigheden over alt, hvad vedkommende har indført i fællesboet.

En ægtefælle kan efter § 18 ikke uden den anden ægtefælles samtykke afhænde eller pantsætte mv. fast ejendom, der er fælleseje, såfremt ejendommen tjener til familiens bolig, eller hvis ægtefællernes eller den anden ægtefælles erhvervsvirksomhed er knyttet til den. Tilsvarende gælder for løsøre mv., jf. § 19.

Nægter en ægtefælle at give samtykke til dispositioner, der er omfattet af §§ 18 og 19, kan statsforvaltningen efter § 20 på begæring tillade retshandelen, hvis der ikke findes at være skellig grund til nægtelsen.

Det følger af pkt. 2 i cirkulære af 28. november 1925 om overøvrighedens beføjelser i henhold til lov om ægteskabets retsvirkninger, at statsforvaltningen kan træffe afgørelse efter retsvirkningslovens § 20, hvis en af ægtefællerne bor eller opholder sig i Danmark. Hvis ingen af dem bor eller opholder sig i Danmark, kan statsforvaltningen træffe afgørelse efter bemyndigelse fra Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold.

Bosondring

Retsvirkningsloven indeholder i kapitel 5 regler om bosondring, hvorved forstås ophævelse af et formuefællesskab og deling af fællesboet under ægteskabet, uden at der foreligger separation.

Efter lovens § 38 kan en ægtefælle bl.a. forlange bosondring, når den anden ægtefælle ved vanrøgt af sine økonomiske anliggender, ved misbrug af sin rådighed over fælleseje eller ved anden uforsvarlig adfærd i væsentlig grad har formindsket den del af fællesboet, hvorover vedkommende råder, eller har fremkaldt fare for sådan formindskelse, eller når den anden ægtefælles bo er kommet under konkursbehandling.

Begæring om bosondring indleveres skriftlig til skifteretten på det sted, hvor den anden ægtefælle bor, eller, i mangel af bopæl, opholder sig. Har denne ægtefælle ikke bekendt bopæl eller opholdssted her i landet, sker henvendelsen til skifteretten på det sted, hvor ansøgeren bor eller opholder sig. Har ingen af ægtefællerne bopæl eller ophold her i landet, kan justitsministeren i særlige tilfælde bestemme, at begæring kan indleveres til en herværende skifteret, jf. § 39.

Når begæring om bosondring er taget til følge, deles fællesboet i overensstemmelse med reglerne i ægtefælleskifteloven.

Den nordiske ægteskabskonvention

Konvention af 6. februar 1931 mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige indeholdende privatretlige bestemmelser om ægteskab, adoption og værgemål med senere ændringer (den nordiske ægteskabskonvention) indeholder i artikel 7 regler om international kompetence til at behandle spørgsmål om separation eller skilsmisse mellem ægtefæller, som er statsborgere og har sædvanligt opholdssted i de kontraherende stater.

Efter konventionens artikel 8 kan der i forbindelse med en sådan sag om separation eller skilsmisse også behandles spørgsmål om deling af ægtefællernes formue.

Indbringes et spørgsmål om deling af ægtefællers formue mellem de samme parter for kompetente myndigheder i forskellige kontraherende stater, skal den myndighed, ved hvilken sagen er blevet anlagt senere, efter artikel 8 a af egen drift afvise sagen til fordel for den første myndighed.

Begæring om bosondring mellem ægtefæller, som er og ved ægteskabets indgåelse var statsborgere i en kontraherende stat, afgøres efter artikel 5 i den stat, hvor begge ægtefæller er bosat. Er de bosat i forskellige stater, afgøres begæringen i den stat, hvor den ægtefælle, mod hvem kravet er rettet, har bopæl.

Lovvalg

Lovvalg efter dansk rets almindelige regler om international privatret

Efter retspraksis er formueforholdet mellem ægtefæller underlagt mandens domicillov på tidspunktet for indgåelsen af ægteskabet. Mandens nye domicillov anvendes dog, hvis manden umiddelbart i forbindelse med indgåelsen af ægteskabet klart fore-

tager et domicilskifte, f.eks. ved at flytte til hustruens domicilstat eller ved, at ægtefællerne umiddelbart efter indgåelsen af ægteskabet får fælles domicil i en tredje stat.

Domicil defineres i dansk ret som den stat eller det territoriale retsområde, som en person har bopæl eller ophold i med den hensigt varigt at forblive der eller i det mindste uden hensigt til, at opholdet kun skal være midlertidigt.

Den lov, som formueforholdene i et ægteskab efter denne lovvalgsregel undergives, ændres ikke, selvom ægtefællerne senere skifter domicil (det såkaldte "uforanderlighedsprincip").

Efter dansk ret omfatter reglerne om formueforholdet mellem ægtefæller alle aktiver og passiver i ægteskabet, uanset hvad disse består af, og hvor de befinder sig, herunder også fast ejendom i udlandet (det såkaldte "enhedsprincip"). Det antages dog, at spørgsmål om retten til at råde over fast ejendom i udlandet er undergivet loven på det sted, hvor ejendommen er beliggende, f.eks. i relation til krav om samtykke fra ikkeejer-ægtefællen til visse dispositioner over ejendommen, uanset hvilken lov formueforholdet er undergivet.

I den familieretlige litteratur antages det, at denne lovvalgsregel fraviges i visse situationer. Eksempelvis antages det, at ægtefællerne ved flytning fra udlandet til Danmark kan aftale, at deres formueforhold skal være undergivet den legale formueordning i dansk ret. Det er endvidere antaget, at udenlandsk lovgivning om formueforholdet mellem ægtefæller ved flytning fra udlandet til Danmark kun kan gøres gældende over for tredjemand, hvis hovedindholdet af lovgivningen er blevet tinglyst i Danmark i relation til ægtefællerne. Endelig antages det, at udenlandsk lovgivning viger for dansk ret, i det omfang den udenlandske lovgivning strider mod præceptive regler i dansk ret, f.eks. forbuddet i retsvirkningslovens § 30, stk. 2, mod, at den ene ægtefælle overdrager sine fremtidige erhvervelser til den anden ægtefælle.

Stillingtagen til kompensationskrav efter ægteskabslovens § 56 er efter lovens § 42, stk. 1, et vilkår for separation og skilsmisse. Efter retspraksis afgøres sådanne krav, der fremsættes under behandlingen af en separations- eller skilsmissesag her i landet, efter dansk ret, selvom formueforholdet mellem ægtefællerne i øvrigt er undergivet udenlandsk ret.

Udenlandske ægtepagter

Retsvirkningslovens § 53 indeholder regler om anerkendelse i Danmark af ægtepagter, der er indgået i udlandet.

Efter disse regler finder retsvirkningslovens bestemmelser også anvendelse på ægtepagter, som indgås i udlandet, når manden har bopæl her. Kvindens myndighed til at indgå ægtepagten bedømmes dog efter hendes hjemsteds lovgivning.

En ægtepagt, der er oprettet af en mand uden bopæl her i landet, og som er gyldig efter hans hjemsteds love, er gyldig her i landet, når han bosætter sig her, for så vidt den udenlandske lov ikke strider mod bestemmelserne i retsvirkningsloven. I forhold til tredjemand er gyldigheden dog betinget af, at ægtepagten inden 1 måned, efter at manden har taget bopæl her, anmeldes til personbogen. Sker anmeldelsen senere, regnes retsvirkningen først fra anmeldelsesdagen.

Den nordiske ægteskabskonvention

I forhold til de nordiske lande er lovvalget for formueforholdet mellem ægtefæller reguleret i den nordiske ægteskabskonvention.

Efter konventionens artikel 3 skal formueforholdet mellem ægtefæller, som er og ved ægteskabets indgåelse var statsborgere i en kontraherende stat, bedømmes efter

loven i den af staterne, hvor ægtefællerne bosatte sig ved ægteskabets indgåelse. Har begge ægtefæller senere bosat sig i en anden kontraherende stat og boet der i mindst 2 år, anvendes denne stats lov i stedet. Har begge ægtefæller tidligere under ægteskabet været bosat der, eller er begge ægtefæller statsborgere der, anvendes denne stats lov dog, så snart ægtefællerne bosætter sig der.

Det fremgår af konventionens artikel 3 a, at ægtefæller, som er omfattet af artikel 3, kan aftale, at loven i en kontraherende stat, hvor en af dem er bosat eller er statsborger ved aftalens indgåelse, skal anvendes på deres formueforhold. En sådan lovvalgsaftale kan også indgås før ægteskabet. Hvis den ene ægtefælle eller begge ægtefæller under ægteskabet har bosat sig i en anden kontraherende stat, kan ægtefællerne også aftale, at loven i den kontraherende stat, hvor de begge senest var bosat samtidig, skal anvendes.

Efter konventionens artikel 3 b skal en ægtefælles beføjelse til at råde over fast ejendom, over det, som kan ligestilles hermed, eller over bolig dog altid bedømmes efter loven i den kontraherende stat, hvor den faste ejendom mv. ligger.

Efter konventionens artikel 3 c er en ændring af, hvilket lands lov der finder anvendelse på ægtefællernes formueforhold, uden betydning for retsvirkningerne af retshandler indgået før ændringen. Gyldigheden af bestemmelserne i en ægtepagt bedømmes efter loven i den kontraherende stat, som skal anvendes på ægtefællernes formueforhold, når spørgsmålet bliver aktuelt.

Det fremgår af konventionens artikel 4, at en lovvalgsaftale eller en ægtepagt mellem ægtefæller, som er omfattet af artikel 3 og 3 a, skal anses for gyldig med hensyn til formen i hver og en af de kontraherende stater, hvis den, da den blev indgået, opfyldte formkravene i den lov, som efter artikel 3 eller 3 a var gældende for ægtefællernes formueforhold, eller i loven i en kontraherende stat, hvor begge ægtefæller eller en af dem var statsborgere. Hvis loven ikke indeholder formkrav for lovvalgsaftaler, bedømmes gyldigheden af en sådan aftale efter formkravene for ægtepagter. Enhver af staterne kan over for tredjemand gøre gyldigheden af en lovvalgsaftale eller en ægtepagt betinget af, at aftalen eller ægtepagten er registreret i overensstemmelse med den der gældende lov.

I tilknytning hertil følger det af retsvirkningslovens § 53, stk. 3, at en ægtepagt, som er oprettet i medfør af konventionens artikel 4, for at være gyldig overfor tredjemand her i landet skal være tinglyst her, såfremt parterne eller en af dem på oprettelsestidspunktet er bosat her. Bosætter ægtefællerne eller en af dem sig efter ægtepagtens oprettelse her i landet, er gyldigheden af ægtepagten i forhold til tredjemand betinget af, at ægtepagten inden 1 måned, efter at manden har taget bopæl her, anmeldes til personbogen. Sker anmeldelsen senere, regnes retsvirkningen først fra anmeldelsesdagen.

Endelig fremgår det af konventionens artikel 4 a, at hvis ægtefæller, der er omfattet af artikel 3, senere har bosat sig i en stat, som ikke er kontraherende, finder konventionens bestemmelser om ægtefællernes formueforhold ikke anvendelse.

Anerkendelse og fuldbyrdelse

Efter § 80 i ægtefælleskifteloven kan justitsministeren fastsætte bestemmelser, hvor efter afgørelser af udenlandske domstole og myndigheder vedrørende skifte af ægtefællers fællesbo eller andre boer omfattet af denne lov skal have bindende virkning og kunne fuldbyrdes her i riget, hvis de har sådanne virkninger i den stat, hvor afgørelsen er truffet, og anerkendelsen og fuldbyrdelsen ikke ville være åbenbart uforenelig med dansk retsorden. Denne hjemmel er ikke udnyttet.

Efter retsvirkningslovens § 53 a kan regeringen indgå overenskomst med andre stater om forholdet mellem dansk og fremmed rets regler om ægteskabets retsvirkninger. En sådan overenskomst finder anvendelse her i landet efter bekendtgørelse i Lovtidende. Ministeren for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold kan endvidere fastsætte regler om forholdet mellem danske og andre nordiske landes regler om ægteskabets retsvirkninger. Hjemlen i bestemmelsen er ikke udnyttet i forhold til anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske afgørelser.

Efter artikel 22 i den nordiske ægteskabskonvention skal administrative og retskraftige judicielle afgørelser, som i en af de kontraherende stater er truffet i overensstemmelse med bl.a. artikel 5 om bosondring og artikel 8 om deling af ægtefællernes formue, have gyldighed i de andre stater uden særlig stadfæstelse og uden prøvelse af afgørelsens rigtighed eller myndighedens kompetence.

Ægtefællers formueforhold i relation til tredjemand

Efter retsvirkningslovens § 29 kan ægtefæller med visse begrænsninger indgå retshandler med hinanden om ejendele, som nogen af dem råder over, og pådrage sig forpligtelser overfor hinanden. Ægtefæller kan således give hinanden gaver, men sådanne gaver må efter § 30, stk. 1, jf. § 37, for at være gyldige ske ved tinglyst ægtepagt, medmindre der er tale om sædvanlige gaver, hvis værdi ikke står i misforhold til giverens kår.

Hertil kommer, at gavegivers kreditorer efter lovens §§ 31 og 33 kan anfægte gaven, hvis gavegiver ikke beholdt utvivlsomt tilstrækkelige midler tilbage til at dække sine forpligtelser. Gaven kan endvidere anfægtes efter konkursloven.

Om gyldigheden af en udenlandsk ægtepagt i forhold til tredjemand her i landet henvises til retsvirkningslovens § 53, stk. 2-3, der er beskrevet i pkt. 3.3.2. og 3.3.3.

7. Konsekvenser

Forslaget er som nævnt omfattet af Danmarks forbehold vedrørende retlige og indre anliggender.

Danmark deltager således ikke i vedtagelsen af forordningen, som ikke vil være bindende for eller finde anvendelse i Danmark.

Forslaget har på den baggrund ikke lovgivningsmæssige eller statsfinansielle konsekvenser.

8. Høring

Forslaget har været sendt i høring hos følgende myndigheder og organisationer m.v.:

Østre Landsret, Vestre Landsret, Samtlige byretter, Tinglysningsretten, Den Danske Dommerforening, Dommerfuldmægtigforeningen, Domstolsstyrelsen, Foreningen af Statsforvaltningsdirektører, Foreningen af Statsforvaltningsjurister, Advokatrådet (Advokatsamfundet), Danske Familieadvokater, Danske Advokater, Foreningen af Advokater og Advokatfuldmægtige (FAAF), Foreningen af danske dødsboadvokater, Foreningen af Statsautoriserede Revisorer, Dansk Revisorforening (DREFO), Aarhus Universitet (Juridisk Institut), Københavns Universitet (Juridisk Institut), Aalborg Universitet (Juridisk Institut), Syddansk Universitet (Juridisk Institut), Copenhagen Business School (Juridisk Institut), Handelshøjskolen i Århus (Erhvervsjuridisk Institut), Forsikring & Pension, Finansrådet, ATP, Dansk Arbejdsgiverforening (DA), Landsorganisationen i Danmark (LO), Akademikernes Centralorganisation (AC), Ledernes Hovedorganisation, Den danske aktuarforening, Lønmodtagernes

Dyrtidsfond (LD), Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd (FTF), Kommunale Tjenestemænd og Overenskomstansatte (KTO), Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger (SALA), Forbrugerrådet, Landsforeningen for bøsser, lesbiske, biseksuelle og transpersoner, Institut for Menneskerettigheder, Dansk Retspolitisk Forening og Retssikkerhedsfonden.

Institut for Menneskerettigheder har ikke haft bemærkninger til forslaget.

Landsforeningen for bøsser, lesbiske, biseksuelle og transpersoner har anført følgende:

”Landsforeningen finder det tilfredsstillende, at KOM 127 specificerer, at medlemsstater ikke kan afvise at anerkende og fuldbyrde en retsafgørelse under henvisning til, at staten ikke selv anerkender registreret partnerskab. Dette fremgår af artikel 24 om forskelle på medlemsstaternes love.

Det er imidlertid overraskende og utilfredsstillende, at en tilsvarende artikel ikke findes i KOM 126, for så vidt adskillige medlemsstater i dag har kønsneutral ægteskab: Holland, Belgien, Spanien, Portugal og Sverige. På samme måde, som stater uden registreret partnerskab skal anerkende andre staters afgørelser vedr., registreret partnerskab, bør stater, som ikke har kønsneutral ægteskab anerkende andre staters afgørelser vedr. kønsneutral ægteskab.

En særlig klasse af kønsneutrale ægteskaber er de der opstår, når en af ægtefællerne skifter køn i et ægteskab mellem en mand og en kvinde. Der bør i KOM 126 tilføjes bestemmelser om, at et sådant ægteskab ikke skal anerkendes af andre medlemsstater. Det er nødvendigt at tilføje dette særskilt, idet det er muligt for medlemsstaterne at anerkende sådanne ægteskaber uden at anerkende kønsneutrale ægteskaber generelt

Det er eksempelvis landsforeningens opfattelse, at Danmark burde anerkende andre landes kønsneutrale ægteskaber. Danmark anerkender allerede i dag ægteskaber, hvor ægtefællerne er af samme køn, nemlig netop i de tilfælde den ene ægtefælle efter ægteskabets indgåelse har skiftet køn. Anerkendelse af i udlandet indgåede ægteskaber, hvor ægtefællerne har samme km, kan således ikke siges at stride imod grundlæggende danske retsprincipper (ordre public). Derfor bør en sådan anerkendelse finde sted.

På tilsvarende vis indeholder kun grundnotatet om registreret partnerskab en diskussion af de kønsspecifikke bestemmelser om lovvalg (jf. afsnit 3.3.1), men den samme diskussion er lige så relevant i grundnotatet om ægteskab. Grundnotatet om ægteskab bør revideres, så det tager højde for medlemslandes anerkendelse af kønsneutrale ægteskaber.”

Danske Advokater, Danske Familieadvokater og Danske Dødsboadvokater har i et fælles høringsvar anført følgende:

”Den stigende internationalisering rejser efter organisationernes opfattelse en lang række internationale problemstillinger inden for den familie- og arveretlige lovgivning bl.a. i forhold til spørgsmål om lovvalg, værneting og anerkendelse, som der er behov for nærmere at analysere og overveje. Umiddelbart kan der være behov for bade lovgivningsmæssige - og andre tiltag.

Det bemærkes i den forbindelse, at man aktuelt internt i branchen drøfter en række af disse problemstillinger med henblik på at opnå en endnu højere grad af klarhed over problemstillingerens omfang og nærmere karakter.

Organisationerne har derfor i denne sammenhæng valgt alene at fokusere på og forholde sig til udviklingen generelt og dermed ikke at forholde sig til de enkelte bestemmelser i de forslag, som er sendt i høring

På baggrund af den nævnte indledende interne drøftelse er det vurderingen, at det inden for dette område skaber stor retsuisikkerhed for danske statsborgere og for de danske virksomheder, som ind — og udstationerer medarbejdere, at Danmark står udenfor den EU- retlige regulering. Organisationerne har således den grundopfattelse, at uanset om de eksisterende og kommende EU-retlige regler på nogle felter måtte indebære tilvænning til nye principper for fastlæggelsen af værneting eller lovvalg, ses det at være et større problem for borgerne, at danske afgørelser særligt i bodelinger og dødsboer ikke anerkendes i EU.

Herudover har drøftelserne indtil videre mundet ud i den anden grundopfattelse, at det er et selvstændigt problem, dels at danske regler om internationalt værneting, lovvalg og anerkendelse i betydelig grad er ulovfæstede principper, dels at på de områder, hvor der er et lovfæstet grundlag, bærer reglerne præg af at være løsrevet og ikke fuldt ud koordineret med de andre områder.

Som eksempel kan nævnes, at et internationalt par, der skal skilles, og som er uenige om bidrag, bodeling og børn, vil opleve, at værneting i det, de betragter som en sag, er reguleret er hele tre forskellige bopælsbegreber. På samme måde indebærer den omstændighed, at dansk ret indeholder en del præceptive regler på området og kun i begrænset omfang giver adgang til lovvalg, at parret kun i begrænset omfang på forhånd kan aftale sig til rette om det.

Det er derfor de tre organisationers opfattelse, at der er behov for at igangsætte et arbejde med at foretage en samlet gennemgang af dansk rets regulering af værneting, lovvalg og anerkendelsen indenfor familie- og arveretten, som kan munde ud i forslag til retlig regulering og eventuelt forslag om at Danmark tilslutter sig f.eks. et eller flere af Haager-konferencens instrumenter inden for retsområdet.”

Advokatrådet (Advokatsamfundet) har anført følgende:

”I rådgivning om ægteskabsformueretten optræder stadig hyppigere ægteskaber med internationale relationer. Det er her en særlig udfordring, at de danske internationale privatretlige regler dels er ulovfæstede, med de usikkerheder der følger heraf, dels ikke i tilstrækkeligt omfang giver parterne mulighed for at tilrettelægge en formueordning, som afspejler deres ønsker eller ægteskabets sociale virkelighed.

Eneste undtagelse er de nordiske ægteskaber, hvor der med ændringen af den nordiske ægteskabskonvention i 2006 er indført regler om partsautonomi (med visse begrænsninger) og lovvalgsregler, som i mangel af aftale gennemsnitlig fører til et resultat, der opleves som rigtigt.

Forordningens lovvalgsregler i kapitel II vil således imødekomme et væsentligt behov for (begrænset) partsautonomi og forudsigelighed med hensyn til lovvalget, både når ægtefællerne har indgået lovvalgsaftale og i mangel af sådan aftale.

I det videre arbejde med forordningsforslaget bør det nøje analyseres og søges afklaret, hvordan reglerne kommer til at fungere for bl.a. tredjemandsbestemt særeje, særejekompensation (§ 56 krav), formuefællesskabsordninger efter andre regelsæt end de vestnordiske, beskyttelsesreglerne i RVL §§ 18 og 19, pensionsrettigheder m.v. Forordningen undtager udtrykkeligt gaver mellem ægtefæller og giver således anledning til overvejelser om navnlig RVL § 30, stk. 2.

Forordningens regler om kompetence (kapitel II) og om anerkendelse og fuldbyrdelse (kapitel IV) vil medvirke til at afskære "forum shopping" og reducere langstrakte, bekostelige forløb.

Som følge af det danske retsforbehold vil forordningen ikke være bindende for eller finde anvendelse i Danmark. Kodificering og modernisering af de danske lovvalgsregler inden for ægteskabsformueretten er imidlertid presserende, og Advokatrådet skal derfor opfordre til, at det overvejes, om og hvordan der kan gennemføres lignende regler i dansk ret."

Sagen har senest været drøftet i Specialudvalget for politimæssigt og retligt samarbejde den 18. november 2014.

9. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Medlemsstaterne har generelt udtrykt støtte til forslaget, og der er enighed om de grundlæggende principper for international kompetence, lovvalg samt anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser. En række punkter er dog fortsat under forhandling, herunder forordningens anvendelse på ægteskab mellem to personer af samme køn.

Storbritannien og Irland har tilkendegivet, at de ikke ønsker at deltage i vedtagelsen eller anvendelsen af forordningen.

10. Regeringens generelle holdning

Danmark er grundlæggende positiv over for initiativet.

11. Tidligere forelæggelser for Folketingets Europaudvalg

Forslaget har senest været forelagt for Folketingets Europaudvalg til orientering forud for rådsmødet (retlige og indre anliggender) den 6.-7. december 2012.

MINISTERIET FOR BØRN, LIGESTILLING,
INTEGRATION OG SOCIALE FORHOLD

Dato: 17. november 2014

Dagsordenspunkt 18:

Kontor: Jura og International / Familieret
Ansvarlig:

Sagsnr. 2012 - 1209

Bidrag til samlenotat vedrørende de sager inden for Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forholds ressort, der forventes behandlet på rådsmødet (retlige og indre anliggender) og mødet i Det Blandede Udvalg den 4.-5. december 2014.

Forslag til Rådets forordning om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i sager vedrørende de formueretlige retsvirkninger af registrerede partnerskaber, KOM(2011) 127 endelig¹

Revideret notat.

1. Resumé

Det forventes, at Formandskabet på rådsmødet (retlige og indre anliggender) den 4.-5. december 2014 vil lægge op til en generel drøftelse af forslaget eller af udvalgte dele af forslaget. Forordningsforslaget er omfattet af Danmarks forbehold vedrørende retlige og indre anliggender.

Forslaget har til formål at indføre en klar retlig ramme i Den Europæiske Union, der indeholder regler om international kompetence og lovvalg for retsafgørelser i sager vedrørende de formueretlige retsvirkninger af registrerede partnerskaber, og at fremme udveksling af afgørelser og dokumenter mellem medlemsstaterne. Med henblik herpå indeholder forordningen bl.a. regler om international kompetence (kapitel II), lovvalg (kapitel III), anerkendelse, eksigibilitet og fuldbyrdelse af afgørelser og officielt bekræftede dokumenter i andre medlemsstater (kapitel IV) samt de formueretlige retsvirkninger af registrerede partnerskaber over for tredjemand (kapitel V).

Forslaget vurderes ikke at være i strid med nærhedsprincippet. Forslaget vurderes ikke at have lovgivningsmæssige eller statsfinansielle konsekvenser. Medlemsstaterne har generelt udtrykt støtte til forslaget, og der er enighed om de grundlæggende principper for international kompetence, lovvalg samt anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser. En række punkter er dog fortsat under forhandling, herunder forordningens anvendelse på registeret partnerskab. Danmark er grundlæggende positiv over for initiativet.

2. Baggrund

Den 17. juni 2006 fremlagde Kommissionen en grønbog om lovkonfliktregler i sager vedrørende formueforholdet mellem ægtefæller, herunder spørgsmålet om retlig kompetence og gensidig anerkendelse (KOM (2006) 400 endelig) med henblik på

¹ Forslaget er fremsat med hjemmel i TEUF, tredje del, afsnit V. Protokollen om Danmarks stilling, der er knyttet til Lissabon-traktaten, finder derfor anvendelse, hvilket indebærer, at foranstaltningerne ikke vil være bindende for eller finde anvendelse i Danmark.

iværksættelse af en høring om behandlingen af grænseoverskridende sager om formueforholdet mellem ægtefæller. Grønbogen beskriver en række problemer omkring formueforholdet mellem ægtefæller, når ægtefællerne har tilknytning til flere lande.

Den danske regering afgav den 19. december 2006 – efter national høring over grøn-bogen – et høringssvar til Kommissionen. Regeringen tilkendegav i den anledning bl.a., at man fra dansk side overordnet set støtter tiltag på EU-niveau, som kan forbedre EU-borgernes retssikkerhed, ikke mindst inden for familieretten der berører et meget stort antal EU-borgere.

Grønbogen udsprang bl.a. af det flerårige arbejdsprogram inden for retlige og indre anliggender – Haagerprogrammet – som Rådet vedtog på sit møde den 4.-5. november 2005. Haagerprogrammet er blevet afløst af Stockholmprogrammet, som Rådet vedtog på sit møde den 11. december 2009. I Stockholmprogrammet anbefales det, at reguleringen af gensidig anerkendelse af afgørelser udvides til andre områder, som er væsentlige for dagliglivet, f.eks. formueforholdet mellem ægtefæller. I overensstemmelse hermed tilkendegav Kommissionen i Rapport om unionsborgerskab 2010 (KOM(2010) 603), at den vil gøre det nemmere for internationale par (både ægtepar og registrerede partnere) at finde oplysninger om international kompetence og lovvalg i relation til deres formueforhold, og at den vil fremsætte forslag til en retsakt herom i 2011.

Kommissionen afholdt den 28. september 2009 en offentlig høring om internationale aspekter af formueforholdet mellem ægtefæller og registrerede partnere, og på et ekspertmøde den 23. marts 2010 blev hovedtrækkene i et kommende kommissionsforslag herom drøftet.

I lyset af bl.a. høringssvarene om grøn-bogen, den offentlige høring og ekspertmødet fremsatte Kommissionen den 16. marts 2011 forslag til Rådets forordning om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i sager vedrørende de formueretlige retsvirkninger af registrerede partnerskaber (partnerskabsformueforholdsforordningen).

Forslaget er fremsat under henvisning til artikel 81, stk. 3, i traktaten om Den Europæiske Unions Funktionsmåde (TEUF). Efter artikel 81, stk. 1 og 2, etablerer Unionen et samarbejde om civilretlige spørgsmål med grænseoverskridende virkninger, der bygger på princippet om gensidig anerkendelse af retsafgørelser og udenretslige afgørelser. Dette samarbejde kan omfatte vedtagelse af foranstaltninger vedrørende indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser. Med henblik herpå kan der, navnlig når det er nødvendigt for det indre markeds funktion, vedtages foranstaltninger, der bl.a. skal sikre gensidig anerkendelse mellem medlemsstaterne af retsafgørelser og udenretslige afgørelser og fuldbyrdelse heraf samt sikre forenelighed mellem medlemsstaternes regler om lovvalg og om retternes kompetence.

Efter TEUF artikel 81, stk. 3, fastlægges foranstaltninger vedrørende familieret med grænseoverskridende virkninger af Rådet efter en særlig lovgivningsprocedure. Rådet træffer afgørelse med enstemmighed efter høring af Europa-Parlamentet.

Den Europæiske Union har gennemført en række foranstaltninger på det civilretlige område, der er relevante for forslaget til ægtefælleformueforholdsforordningen. Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (Bruxelles I-forordningen) udgør grundlaget for samarbejdet mellem retterne om civilretlige spørgsmål i Den Europæiske Union. Forordningen indeholder regler om internatio-

nal kompetence i civilretlige sager samt om anerkendelse og fuldbyrdelse af civilretlige afgørelser.

Forordningen er omarbejdet ved Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1215/2012 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (omarbejdning). Efter forordningens artikel 1, stk. 2, finder den ikke anvendelse på formueforholdet mellem ægtefæller eller mellem parterne i et forhold, der ifølge den lov, der finder anvendelse på sådanne forhold, anses for at have virkninger svarende til et ægteskabs.

På det familieretlige område indeholder Rådets forordning (EF) nr. 2201/2003 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabsager og i sager vedrørende forældreansvar og om ophævelse af forordning (EF) nr. 1347/2000 (Bruxelles IIa-forordningen) bl.a. regler om international kompetence samt om anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser i sager om skilsmisse og separation. Forordningen finder ikke anvendelse på formueforholdet mellem ægtefæller. Der ses ikke at være taget stilling til, om forordningen finder anvendelse på formueforholdet mellem registrerede partnere.

Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 650/2012 om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser vedrørende arv, og om accept og fuldbyrdelse af officielt bekræftede dokumenter vedrørende arv og om indførelse af et europæisk arvebevis (arveretsforordningen) indeholder i relation til arvesager bl.a. regler om international kompetence, lovvalg samt anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser.

Disse forordninger er omfattet af det danske retsforbehold, der er beskrevet nedenfor. Danmark deltog således ikke i vedtagelsen af forordningerne, der ikke er bindende for eller finder anvendelse i Danmark. I kraft af en såkaldt parallelaftale er Danmark imidlertid på mellemstatsligt grundlag tilknyttet reglerne i Bruxelles I-forordningen, således at reglerne i forordningen gælder mellem Danmark og de øvrige medlemsstater, jf. lov nr. 1563 af 20. december 2006 om Bruxelles I-forordningen m.v., som ændret ved lov nr. 518 af 28. maj 2013.

Kommissionen fremsatte den 14. oktober 2009 forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser og officielt bekræftede dokumenter vedrørende arv og om indførelse af et europæisk arvebevis (KOM(2009) 154 endelig). Forordningsforslaget indeholder bl.a. regler om international kompetence, lovvalg samt anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser i relation til arvesager.

Endelig fremsatte Kommissionen den 16. marts 2011 forslag til Rådets forordning om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i sager vedrørende formueforholdet mellem ægtefæller (KOM (2011) 126 endelig) (ægtefælleformueforholdsforordningen). Denne forordning skal kun finde anvendelse på formueforholdet mellem ægtefæller. Bestemmelserne i forslaget svarer i vidt omfang til bestemmelserne i nærværende forslag. De to forslag har været forhandlet parallelt. Forslaget er omfattet af det danske retsforbehold, der er beskrevet nedenfor. Danmark deltager således ikke i vedtagelsen af forordninger, der ikke vil være bindende for eller finde anvendelse i Danmark.

Det danske retsforbehold

Ifølge artikel 1 i Protokollen om Danmarks stilling, der er knyttet som bilag til Lisabon-traktaten, deltager Danmark ikke i Rådets vedtagelse af foranstaltninger, der foreslås i henhold til TEUF tredje del, afsnit V, der bl.a. omfatter artikel 81. Efter

protokollens artikel 2 er ingen af de foranstaltninger, der er vedtaget i henhold til TEUF tredje del, afsnit V, bindende for eller finder anvendelse i Danmark.

Danmark deltager således ikke i vedtagelsen af forslaget til partnerskabsformueforholdsforordningen, og forordningen vil ikke være bindende for eller finde anvendelse i Danmark.

3. Formål og indhold

Under forhandlingerne om forslaget på arbejdsgruppeniveau har en række forslag til forordningen været drøftet, herunder med henblik på at anvende løsninger inspireret af Bruxelles I-forordningen og arveretsforordningen.

På rådsmødet den 6.-7. december 2012 tilsluttede medlemsstaterne sig formandskabets forslag om, at det under forhandlingerne af forslaget overvejes at bringe forslaget i overensstemmelse med forslaget til ægtefælleformueforholdsforordning.

Generelt

Forslaget har til formål at indføre en klar retlig ramme i Den Europæiske Union for international kompetence og lovvalg for retsafgørelser i sager vedrørende de formueretlige retsvirkninger af registrerede partnerskaber og at fremme udveksling af afgørelser og dokumenter mellem medlemsstaterne.

Med forslaget udvides kompetencen både for de retter, der behandler en sag om opløsning af et registreret partnerskab efter regler om international kompetence i national lovgivning, og for de retter, der efter kommende EU-instrumenter skal behandle en arvesag, til også at omfatte sager vedrørende formueforholdet mellem registrerede partnere, således at den samme ret kan behandle alle sagens aspekter samtidig.

Harmonisering af lovvalgsregler vedrørende de formueretlige retsvirkninger ved registrerede partnerskaber vil kunne forenkle behandlingen af sager herom og give borgerne bedre mulighed for at forudsige, hvilken lov der finder anvendelse, ud fra ét fælles sæt regler, som erstatter de gældende lovvalgsregler i medlemsstaterne.

Nærmere om hovedelementerne i forslaget

Anvendelsesområde og definitioner (kapitel I)

I bemærkningerne til forordningsforslaget har Kommissionen anført, at forordningen skal omfatte både aspekter vedrørende den daglige forvaltning af partnernes formuegoder og aspekter vedrørende bodeling ved samlivsophævelse eller ved skiftet efter en af partnernes død.

Det fremgår af forslagets artikel 1, at forordningen skal finde anvendelse på formueforholdet i registrerede partnerskaber. Forordningen finder ikke anvendelse på skatteretlige, toldretlige og forvaltningsretlige anliggender. Den finder heller ikke anvendelse på partnernes retsevne, eksistens, gyldighed og anerkendelse af et partnerskab, underholdspligt, arveret, social sikring, visse pensionsrettigheder, arten af tingslige rettigheder over et formuegode og registreringen af sådanne og registrering af rettigheder over andre formuegoder.

Forordningen indeholder ikke en definition af begrebet ”registreret partnerskab”. I betragtning nr. 10 til forordningen er det således anført, at begrebet “registreret partnerskab” defineres efter national ret i de enkelte medlemsstater.

Forordningen indeholder i artikel 2 definitioner af en række af de begreber, der anvendes i forordningen. Ved formueretlige retsvirkninger forstås eksempelvis "samtlige regler om de formueretlige forbindelser mellem partnerne indbyrdes og over for tredjemand som følger direkte af den tilknytning, det registrerede partnerskab skaber", og ved registreret partnerskab forstås "lovreguleret samlivsform mellem to personer på grundlag af en registrering hos en offentlig myndighed". Herudover defineres begreber som officielt bekræftet dokument, ret og retsforlig.

Det er foreslået, at betegnelsen "ret" i forordningen også skal omfatte administrative myndigheder m.v., når visse betingelser er opfyldt, navnlig at de er uafhængige og overholder almindelige parthøringsregler, samt at deres afgørelser kan er undergivet domstolsprøvelse og har samme effekt som en retsafgørelse.

Kompetence (kapitel II)

I bemærkningerne til forordningsforslaget har Kommissionen anført, at formålet med forordningen bl.a. er at give borgerne mulighed for at få sammenhængende sager behandlet ved retterne i den samme medlemsstat. Derfor sikrer forordningen, at der er sammenhæng mellem reglerne om kompetence for de retter, der skal påkende sager om formueforholdet i partnerskabet, og de eksisterende regler i andre EU-instrumenter.

Efter forslaget artikel 3 skal retterne i en medlemsstat, der behandler en registreret partners arvesag i medfør af arveretsforordningen, ligeledes have kompetence til at træffe afgørelse om de formueretlige retsvirkninger af partnerskabet i forbindelse med sagen.

Det fremgår dog af stk. 2 i samme artikel, at retten kan erklære sig inkompetent, hvis den nationale lovgivning ikke anerkender registreret partnerskab. Den kompetente ret vil derefter blive udpeget i overensstemmelse med artikel 5. Det er foreslået, at denne bestemmelse udgår.

Ifølge artikel 4 har de retter i en medlemsstat, der behandler en ansøgning om opløsning af et registreret partnerskab, ligeledes kompetence til at træffe afgørelse om sagens formueretlige retsvirkninger, hvis partnerne har aftalt det. En sådan aftale kan indgås på et hvilket som helst tidspunkt, også under retssagen. Hvis der indgås aftale før retssagen, skal aftalen udformes skriftligt, dateres og underskrives af begge parter. Hvis der ikke indgås aftale mellem partnerne, fastsættes kompetencen efter reglerne i artikel 5.

Det følger af artikel 5, at følgende retter er kompetente i sager, der vedrører de formueretlige retsvirkninger af et registreret partnerskab, medmindre sagen er omfattet af artikel 3 og 4:

- a) Retterne i den medlemsstat, hvor partnerne har deres fælles sædvanlige opholdssted, eller når dette ikke er relevant,
- b) retterne i den medlemsstat, hvor partnerne sidst havde deres fælles sædvanlige opholdssted, hvis en af partnerne fortsat har sit opholdssted dér, eller når dette ikke er relevant,
- c) retterne i den medlemsstat, hvor sagsøgte har sit sædvanlige opholdssted, eller når dette ikke er relevant,
- d) retterne i den medlemsstat, hvor det registrerede partnerskab er indgået.

Efter stk. 2 i samme artikel, kan de retter, der er nævnt under litra a-c, erklære sig inkompetente, hvis den nationale lovgivning ikke anerkender registrerede partnerskaber. Det er foreslået, at denne bestemmelse slettes.

Det er foreslået, at registrerede partnere skal kunne aftale, at retterne i den medlemsstat, hvis lov gælder for deres formueforhold, er kompetente til at behandle spørgsmål vedrørende deres formueforhold. En sådan aftale skal kunne indgås på et hvilket som helst tidspunkt, også under retssagen.

Det er ligeledes foreslået at indføre kompetence for en ret, for hvilken sagsøgte giver møde uden at fremsætte indsigelser mod rettens kompetence.

Det er endvidere foreslået, at en medlemsstat kan afslå at behandle en sag om formueforholdet mellem registrerede partnere, hvis medlemsstatens lov ikke anerkender institutionen registreret partnerskab. I så fald kan sagen anlægges efter artikel 5 eller efter reglerne om kompetence, fordi sagsøgte giver møde uden at fremsætte indsigelser mod rettens kompetence.

Forordningen indeholder regler om subsidiær kompetence (artikel 6) og kompetence i undtagelsestilfælde (artikel 7), der anvendes, hvis ingen medlemsstat er kompetent efter artikel 3-5.

Kapitel II indeholder herudover regler om kompetence i relation til modkrav (artikel 8), prøvelse (artikel 10-11), såkaldt litispændens (artikel 12), indbyrdes sammenhængende krav (artikel 13) og regler om foreløbige retsmidler (artikel 14). Endelig indeholder kapitel II bestemmelser om, hvornår en retssag anses for anlagt (artikel 9).

Lovvalg (kapitel III)

Efter forslaget artikel 15 er den lov, der skal anvendes på de formueretlige retsvirkninger af partnerskabet, loven i den stat, hvor partnerskabet er indgået.

Det har været drøftet, om lovvalget automatisk skal ændres til loven i en stat, som parterne under ægteskabet har fået en stærkere tilknytning til.

I bemærkningerne til forordningsforslaget har Kommissionen anført, at dette gælder alle parrets formuegoder, som er omfattet af de formueretlige regler for registrerede partnerskaber, uanset form og sted. Det er foreslået, at der indsættes en udtrykkelig bestemmelse herom i kapitel III.

Den lov, der udpeges efter forordningen, finder anvendelse, selv om det ikke er en medlemsstats lov.

Det er foreslået, at parterne skal kunne indgå en lovvalgsaftale, forudsat at den aftalte lov er loven i deres bopæls- eller statsborgerskabsland eller loven i det land, hvor partnerskabet blev indgået.

Det er foreslået, at forordningen også bl.a. indeholder regler om eksistens og gyldighed af en lovvalgsaftale og om anvendelsesområdet for lovvalgsreglerne.

Efter artikel 17 berører bestemmelserne i forordningen ikke anvendelsen af præceptive bestemmelser, hvis overholdelse en medlemsstat anser for at være så afgørende for beskyttelsen af dens offentlige interesser, som f.eks. dens politiske, sociale og økonomiske struktur, at bestemmelserne finder anvendelse på alle forhold, der falder ind under deres anvendelsesområde, uanset hvilken lov der i øvrigt finder anvendelse på de formueretlige retsvirkninger af et registreret partnerskab i henhold til partnerskabsformueforholdsforordningen.

I bemærkningerne til denne bestemmelse har Kommissionen anført, at for at tage højde for de nationale regler, navnlig beskyttelse af familiens bolig, giver artikel 17 mulighed for i en stat at udelukke anvendelse af en udenlandsk lov til fordel for egen lov. For således at sikre beskyttelse af familiens bolig kan en medlemsstat, på hvis område boligen er beliggende, anvende sine egne regler for beskyttelse af familiens bolig. Denne medlemsstat kan undtagelsesvis "foretrække" at anvende sin egen lov på enhver person, der er bosiddende på dens område, frem for bestemmelserne i den lov, der normalt ville finde anvendelse, eller den lov, der regulerer den pågældende persons partnerskabsaftale, som er indgået i en anden medlemsstat.

Efter artikel 18, stk. 1, kan anvendelse af en bestemmelse i en lov, der er udpeget efter forordningen, kun afvises, hvis anvendelse af bestemmelsen er uforenelig med de grundlæggende retsprincipper ("ordre public") i domsstaten.

Efter stk. 2 i samme artikel kan anvendelsen af en regel i en lov, som skal anvendes efter denne forordning, ikke anses for at være i strid med grundlæggende retsprincipper i domslandet alene, fordi loven i domslandet ikke anerkender registrerede partnerskaber. Det er foreslået at slette denne bestemmelse.

Kapitel III indeholder herudover regler om uanvendelighed af medlemsstaternes regler om international privatret ("renvoi") (artikel 19) samt bestemmelser om medlemsstater med mere end et retssystem (artikel 20).

Anerkendelse, eksigibilitet og fuldbyrdelse (kapitel IV)

I bemærkningerne til bestemmelserne om anerkendelse, eksigibilitet og fuldbyrdelse af afgørelser har Kommissionen anført, at de foreslåede regler om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser svarer til reglerne herom i Bruxelles I-forordningen. Efter de foreslåede regler anerkendes enhver retsafgørelse truffet i en medlemsstat i de øvrige medlemsstater uden en særlig procedure. For at opnå fuldbyrdelse skal sagsøger indlede en procedure i fuldbyrdelsesstaten for at få afgørelsen erklæret for eksigibel. Proceduren for dette begrænser sig i første omgang til en kontrol af dokumenter. Kun hvis der fremsættes indsigelser, vil dommeren undersøge mulige grunde til afvisning. Disse grunde giver efter Kommissionens opfattelse en tilstrækkelig beskyttelse af sagsøgtets rettigheder. Kommissionen har anført, at de foreslåede regler er et betydeligt fremskridt i forhold til den nuværende situation, fordi anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i dag er reguleret af medlemsstaternes nationale ret eller bilaterale aftaler mellem visse medlemsstater.

Efter artikel 21 skal retsafgørelser, der er truffet i en medlemsstat, anerkendes i de øvrige medlemsstater, uden at der må stilles krav om anvendelse af en særlig procedure. Hvis anerkendelsen bestrides, kan en berørt part, der principalt påberåber sig anerkendelsen, efter proceduren Bruxelles I-forordningen få fastslået, at retsafgørelsen skal anerkendes. Hvis anerkendelsen gøres gældende som led i en verserende sag ved en ret i en medlemsstat, er denne ret kompetent til at afgøre spørgsmålet om anerkendelse.

Det fremgår af artikel 22, at en retsafgørelse ikke anerkendes,

- hvis en anerkendelse åbenbart vil stride mod grundlæggende retsprincipper (ordre public) i den anmodede medlemsstat,
- hvis det indledende processkrift i sagen eller et tilsvarende dokument ikke er blevet forkyndt for den udeblevne sagsøgte i så god tid og på en sådan måde, at han har kunnet varetage sine interesser under sagen, medmindre sagsøgte

har undladt at tage skridt til at anfægte retsafgørelsen, selv om han havde mulighed for at gøre det,

- hvis en anerkendelse er uforenelig med en retsafgørelse truffet mellem de samme parter i den anmodede medlemsstat, eller
- hvis en anerkendelse er uforenelig med en retsafgørelse, der tidligere er truffet i en anden medlemsstat eller i et tredjeland mellem de samme parter i en tvist, der har samme genstand og hviler på samme grundlag, og denne tidligere retsafgørelse opfylder de nødvendige betingelser for at blive anerkendt i den anmodede medlemsstat.

Efter artikel 27 skal afgørelser, der er truffet i en medlemsstat, og som kan fuldbyrdes dér, samt retsforlig fuldbyrdes i andre medlemsstater efter artikel 38-56 og artikel 58 i Bruxelles I-forordningen.

I artikel 24 fastslås det, at anerkendelse og fuldbyrdelse af en retsafgørelse, der helt eller delvist vedrører formueforholdet i registrerede partnerskaber, ikke kan afvises med henvisning til, at loven i den anmodede medlemsstat ikke anerkender registrerede partnerskaber, eller ikke tillægger dem de samme formueretlige retsvirkninger. Det er foreslået at lade denne bestemmelse udgå.

Herudover indeholder kapitel IV bestemmelser om forbud mod prøvelse af international kompetence og sagens realitet med hensyn til afgørelser truffet i en anden medlemsstat (artikel 23-25) og en bestemmelse om udsættelse af anerkendelse af en afgørelse fra en anden medlemsstat, når der verserer en appelsag vedrørende afgørelsen (artikel 26).

Det fremgår af artikel 28, at officielt bekræftede dokumenter, der er udstedt i en medlemsstat, skal anerkendes i de øvrige medlemsstater, medmindre gyldigheden af dokumenterne anfægtes efter gældende lov, og under forbehold af, at en sådan anerkendelse ikke åbenlyst strider mod grundlæggende retsprincipper i den anmodede medlemsstat. Anerkendelse af officielt bekræftede dokumenter betyder, at de tillægges beviskraft angående indholdet og formodning om gyldighed.

Efter artikel 29 skal officielt bekræftede dokumenter, der er oprettet og eksigible i en medlemsstat, efter anmodning erklæres for eksigible i en anden medlemsstat efter proceduren i Bruxelles I-forordningen. Den ret, der behandler en appel over en sådan afgørelse, kan kun afslå at erklære det officielt bekræftede dokument for eksigibelt eller ophæve en afgørelse om eksigibilitet, hvis fuldbyrdelsen af det officielt bekræftede dokument åbenlyst strider mod de grundlæggende retsprincipper i den anmodede medlemsstat.

Det fremgår af artikel 30, at retsforlig, der er eksigible i oprindelsesmedlemsstaten, skal anerkendes og erklæres eksigible i en anden medlemsstat efter anmodning fra en berørt part på samme betingelser som officielt bekræftede dokumenter. Den ret, der behandler en appel over en sådan afgørelse, kan kun afslå at erklære et retsforlig for eksigibelt eller ophæve en afgørelse om eksigibilitet, hvis en fuldbyrdelse af retsforliget åbenlyst strider mod grundlæggende retsprincipper i den fuldbyrdende medlemsstat.

Det er foreslået, at de foreslåede regler om anerkendelse, eksigibilitet og fuldbyrdelse af retsafgørelser, autentiske instrumenter og retsforlig bringes i overensstemmelse med og suppleres med reglerne herom i arveretsforordningen. Dette indebærer bl.a., at der etableres en procedure for behandlingen af anmodninger om eksigibilitetserklæringer.

Det er efterfølgende drøftet at indsætte en bestemmelse, hvorefter anerkendelse og fuldbyrdelse af en afgørelse ikke må afvises alene under henvisning til, at fuldbyrdelsesstaten ikke ville acceptere formueforholdsmæssige konsekvenser af et registreret partnerskab på samme grundlag. Formålet med denne bestemmelse er at sikre anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser og formueforholdet mellem registrerede partnere, også selvom partnerskabet ikke anerkendes i fuldbyrdelsesstaten.

Retsvirkning over for tredjemand (kapitel V)

Efter artikel 31 reguleres de formueretlige retsvirkninger af et registreret partnerskab for retsforholdet mellem en partner og tredjemand af loven i den medlemsstat, hvor partnerskabet er indgået, jf. artikel 15.

Ifølge stk. 2 i samme artikel kan loven i en medlemsstat dog foreskrive, at en partner ikke kan påberåbe sig den gældende lov over for en tredjemand, når partneren eller tredjemanden har sædvanligt opholdssted på denne medlemsstats område, og når reglerne for tinglysning eller registrering i denne medlemsstats lovgivning ikke er overholdt, medmindre tredjemand kendte eller burde kende den lov, der finder anvendelse på formueforholdet i det registrerede partnerskab.

Det fremgår af stk. 3 i samme artikel, at loven i en medlemsstat, hvor en fast ejendom er beliggende, tilsvarende kan indeholde en regel svarende til reglen i stk. 2 om retsforholdet mellem en partner og tredjemand vedrørende denne faste ejendom.

Det er foreslået at flytte bestemmelsen til kapitel III om lovvalg og at ændre bestemmelsen således, at den lov, der finder anvendelse på formueforholdet mellem ægtefæller, ikke kan påberåbes over for tredjemand, medmindre tredjemand var eller burde være bekendt med den pågældende lov.

Almindelige og afsluttende bestemmelser (kapitel VI)

Forordningens kapitel VI indeholder bestemmelser om forordningens forhold til internationale konventioner (artikel 32), oplysninger om lovgivning, der skal stilles til rådighed for offentligheden (artikel 33), revision (artikel 34) samt overgangs- og ikrafttrædelsesbestemmelser (artikel 35-36).

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Efter TEUF artikel 81, stk. 3, fastlægges foranstaltninger vedrørende familieret med grænseoverskridende virkninger af Rådet efter en særlig lovgivningsprocedure. Rådet træffer afgørelse med enstemmighed efter høring af Europa-Parlamentet.

Forslaget behandles i Europa-Parlamentets JURI-udvalg, der den 10. september 2013 godkendte forslaget, men samtidig foreslog en række ændringer.

5. Nærhedsprincippet

Kommissionen har om nærhedsprincippet anført, at forslagets mål kun kan opfyldes i form af fælles regler om formueforholdet i registrerede partnerskaber i relation til kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse, idet reglerne bør være identiske for at skabe retssikkerhed og forudsigelighed for borgerne. Dette mål vil ikke kunne opfyldes, hvis medlemsstaterne handler hver for sig. Målet kan således kun nås på EU-plan.

Det er regeringens foreløbige vurdering, at forslaget ikke er i strid med nærhedsprincippet. Regeringen kan i den forbindelse tilslutte sig Kommissionens betragtninger.

6. Gældende dansk ret

Ved lov nr. 532 af 12. juni 2012 om ændring af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning, lov om ægteskabets retsvirkninger og retsplejeloven og om ophævelse af lov om registreret partnerskab (Ægteskab mellem to personer af samme køn) fik to personer af samme køn mulighed for at indgå ægteskab med hinanden med tilnærmelsesvis de samme retsvirkninger som ægteskab mellem to personer af forskelligt køn. Dog finder bestemmelser i dansk lovgivning, der indeholder særlige regler om den ene part i et ægteskab bestemt ved dennes køn, ikke anvendelse på ægteskab mellem to personer af samme køn. Endvidere finder bestemmelser i internationale traktater ikke anvendelse på ægteskab mellem to personer af samme køn, medmindre medkontrahenterne tilslutter sig dette.

Samtidig blev lov om registreret partnerskab ophævet. Loven finder dog fortsat anvendelse på allerede indgåede partnerskaber, medmindre parterne har fået omdannet partnerskabet til et ægteskab.

Formueforholdet mellem registrerede partnere i dansk ret

Efter § 1 i lov om registreret partnerskab (partnerskabsloven) *kunne* to personer af samme køn kan lade deres partnerskab registrere. Efter lovens § 3 har registrering af partnerskab de samme retsvirkninger som indgåelse af ægteskab.

I dansk ret er retsvirkningerne af et registreret partnerskab i relation til partnernes formueforhold dermed reguleret af lov om ægteskabets retsvirkninger (retsvirkningsloven), lov om bevarelse af ret til ægtefællepension ved separation og skilsmisse (ægtefællepensionsloven), lov om ægteskabs indgåelse og opløsning (ægteskabsloven) og lov om ægtefælleskifte m.v. (ægtefælleskifteloven).

Det fremgår dog af § 4, stk. 1, i partnerskabsloven, at bestemmelser i dansk lovgivning, der indeholder særlige regler om den ene part i et ægteskab bestemt ved dennes køn, ikke finder anvendelse på det registrerede partnerskab.

Retsvirkningsloven regulerer formueforholdet mellem partnerne under det registrerede partnerskab, herunder partnernes ret til at råde over deres respektive aktiver, vederlagskrav ved misbrug af råderetten, gældsansvar og bosondring. Loven indeholder endvidere regler om den legale formueordning i et registreret partnerskab – formuefællesskab – samt om mulighederne for at fravige denne ordning ved indgåelse af en ægtepagt om særeje.

Efter lovens §§ 35 og 37 skal en ægtepagt oprettes skriftligt under parternes hånd, og for at blive gyldig skal den tinglyses i personbogen.

Gaver mellem partnerne skal efter § 30, stk. 1, for at være gyldige ske ved ægtepagt, medmindre der er tale om sædvanlige gaver, hvis værdi ikke står i misforhold til giverens kår.

Efter dansk ret kan en gavegiver eller en arvelader bestemme, at en gave eller en arv skal være særeje for modtageren, eller at gaven eller arven skal være omfattet af et eventuelt formuefællesskab.

Retsvirkningsloven, ægtefællepensionsloven og ægtefælleskifteloven indeholder regler om delingen af fællesboet ved separation, skilsmisse, bosondring eller omstødelse af et registreret partnerskab. Efter retsvirkningslovens § 16, stk. 2, udtager hver partner eller dennes arvinger som udgangspunkt halvdelen af det beholdne fællesbo.

Dette udgangspunkt fraviges i en række situationer, f.eks. ved uoverdragelige rettigheder, ved rettigheder af personlig art, ved pensionsrettigheder, ved skifte i anledning af ægteskabs omstødelse, eller hvis en lighedning vil være åbenbart urimelig.

Efter ægtefælleskiftelovens § 67 kan skifteretten bestemme, at den ene ægtefælle skal yde den anden et beløb for at sikre, at denne ikke stilles urimeligt ringe i økonomisk henseende efter separation eller skilsmisse, forudsat at førstnævnte ægtefælle har haft særeje m.v., og at ægtefællernes formueforhold, ægteskabets varighed og omstændighederne i øvrigt i særlig grad taler for det.

Efter partnerskabslovens § 4, stk. 2, finder bestemmelser i internationale traktater ikke anvendelse på det registrerede partnerskab, medmindre de øvrige kontraherende stater tilslutter sig dette. Da der ikke er indgået en aftale med de nordiske lande herom, finder konvention af 6. februar 1931 mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige indeholdende privatretlige bestemmelser om ægteskab, adoption og værgemål med senere ændringer (den nordiske ægteskabskonvention) ikke anvendelse på et registreret partnerskab.

International kompetence

Skifte af fællesbo

Efter §§ 1 og 2 i ægtefælleskifteloven behandler skifteretten bl.a. sager om deling af ægtefællers fællesbo og sager om enkelttvister, der opstår under skifterettens behandling af et fællesbo eller under privat skifte af ægtefællers fællesbo.

Anmodning om deling af ægtefællers fællesbo kan efter lovens § 4 indgives til skifteretten her i landet, hvis en af parterne har bopæl her. Hvis mindst en af parterne har tilknytning til Danmark, kan parterne, når tvisten er opstået, aftale, at anmodning om skifte kan indgives her i landet.

Herudover kan en anmodning om skifte af den del af et bo, der befinder sig her i landet, indgives her, hvis de pågældende aktiver ikke inddrages under en bobehandling i udlandet.

Sager om enkelttvister, der opstår under privat skifte af ægtefællers fællesbo, kan efter § 5 anlægges her i landet, hvis en af ægtefællerne har bopæl her. Hvis mindst en af ægtefællerne har tilknytning til Danmark, kan ægtefællerne, når tvisten er opstået, aftale, at sagen kan anlægges her i landet.

Skifte af fællesbo i forbindelse med behandlingen af dødsboet efter den ene partner

Ved behandlingen i Danmark af en sag om skifte af dødsboet efter en registreret partner efter lov om skifte af dødsboer følger det af lovens § 74, at den efterlevende partners aktiver og passiver, der er fælleseje, behandles efter reglerne lovens kapitel 17, også selvom den efterlevende partner ikke bor her i landet. Dette indebærer bl.a., at reglerne i ægtefælleskiftelovens kapitel 7 (§§ 50, 51, 53 og 56-58) om fællesbodeling finder anvendelse med de ændringer, der følger af forholdets natur.

Indskrænkninger i rådighedsretten

Efter retsvirkningslovens § 16 har hver partner i levende live rådigheden over alt, hvad vedkommende har indført i fællesboet.

En partner kan efter § 18 ikke uden den anden partners samtykke afhænde eller pantsætte mv. fast ejendom, der er fælleseje, såfremt ejendommen tjener til familiens bolig, eller hvis partnernes eller den anden partners erhvervsvirksomhed er knyttet til den. Tilsvarende gælder for løsøre mv., jf. § 19.

Nægter en ægtefælle at give samtykke til dispositioner, der er omfattet af §§ 18 og 19, kan statsforvaltningen efter § 20 på begæring tillade retshandelen, hvis der ikke findes at være skellig grund til nægtelsen.

Det følger af pkt. 2 i cirkulære af 28. november 1925 om overøvrighedens beføjelser i henhold til lov om ægteskabets retsvirkninger, at statsforvaltningen kan træffe afgørelse efter retsvirkningslovens § 20, hvis en af ægtefællerne bor eller opholder sig i Danmark. Hvis ingen af dem bor eller opholder sig i Danmark, kan statsforvaltningen træffe afgørelse efter bemyndigelse fra Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold.

Bosondring

Retsvirkningsloven indeholder i kapitel 5 regler om bosondring, hvorved forstås ophævelse af et formuefællesskab og deling af fællesboet under partnerskabet, uden at der foreligger separation.

Efter lovens § 38 kan en partner bl.a. forlange bosondring, når den anden partner ved vanrøgt af sine økonomiske anliggender, ved misbrug af sin rådighed over fælleseje eller ved anden uforvarlig adfærd i væsentlig grad har formindsket den del af fællesboet, hvorover vedkommende råder, eller har fremkaldt fare for sådan formindskelse, eller når den anden partners bo er kommet under konkursbehandling.

Begæring om bosondring indleveres skriftlig til skifteretten på det sted, hvor den anden partner bor, eller, i mangel af bopæl, opholder sig. Har denne partner ikke bekendt bopæl eller opholdssted her i landet, sker henvendelsen til skifteretten på det sted, hvor ansøgeren bor eller opholder sig. Har ingen af partnerne bopæl eller ophold her i landet, kan justitsministeren i særlige tilfælde bestemme, at begæring kan indleveres til en herværende skifteret, jf. § 39.

Når begæring om bosondring er taget til følge, deles fællesboet i overensstemmelse med reglerne i ægtefælleskifteloven.

Lovvalg

Lovvalg efter dansk rets almindelige regler om international privatret

Reglerne om lovvalg i relation til formueforholdet mellem ægtefæller er som udgangspunkt ikke lovfæstede, men følger af retspraksis. I det følgende beskrives først disse regler, og derefter beskrives anvendelsen af reglerne på formueforholdet mellem registrerede partnere.

Efter retspraksis er formueforholdet mellem ægtefæller underlagt mandens domicillov på tidspunktet for indgåelsen af ægteskabet. Mandens nye domicillov anvendes dog, hvis manden umiddelbart i forbindelse med indgåelsen af ægteskabet klart foretager et domicilskifte, f.eks. ved at flytte til hustruens domicilstat eller ved, at ægtefællerne umiddelbart efter indgåelsen af ægteskabet får fælles domicil i en tredje stat.

Domicil defineres i dansk ret som den stat eller det territoriale retsområde, som en person har bopæl eller ophold i med den hensigt varigt at forblive der eller i det mindste uden hensigt til, at opholdet kun skal være midlertidigt.

Den lov, som formueforholdene i et ægteskab efter denne lovvalgsregel undergives, ændres ikke, selvom ægtefællerne senere skifter domicil (det såkaldte ”uforanderlighedsprincip”).

Efter dansk ret omfatter reglerne om formueforholdet mellem ægtefæller alle aktiver og passiver i ægteskabet, uanset hvad aktiverne består af, og hvor de befinder sig, herunder også fast ejendom i udlandet (det såkaldte ”enhedsprincip”). Det antages

dog, at spørgsmål om retten til at råde over fast ejendom i udlandet er undergivet loven på det sted, hvor ejendommen er beliggende, f.eks. i relation til krav om samtykke fra ikkeejer-ægtefællen til visse dispositioner over ejendommen, uanset hvilken lov formueforholdet er undergivet.

I den familieretlige litteratur antages det, at denne lovvalgsregel fraviges i visse situationer. Eksempelvis antages det, at ægtefællerne ved flytning fra udlandet til Danmark kan aftale, at deres formueforhold skal være undergivet den legale formueordning i dansk ret. Det er endvidere antaget, at udenlandsk lovgivning om formueforholdet mellem ægtefæller ved flytning fra udlandet til Danmark kun kan gøres gældende over for tredjemand, hvis hovedindholdet af lovgivningen er blevet tinglyst i Danmark i relation til ægtefællerne. Endelig antages det, at udenlandsk lovgivning viger for dansk ret, i det omfang den udenlandske lovgivning strider mod præceptive regler i dansk ret, f.eks. forbuddet i retsvirkningslovens § 30, stk. 2, mod, at den ene ægtefælle overdrager sine fremtidige erhvervelser til den anden ægtefælle.

Stillingtagen til kompensationskrav efter ægteskabslovens § 56 er efter lovens § 42, stk. 1, et vilkår for separation og skilsmisse. Efter retspraksis afgøres sådanne krav, der fremsættes under behandlingen af en separations- eller skilsmissesag her i landet, efter dansk ret, selvom formueforholdet mellem ægtefællerne i øvrigt er undergivet udenlandsk ret.

Ovennævnte lovvalgsregler mv. er ikke kønsneutrale, idet de henviser til mandens domicil. Dette giver problemer i relation til lovvalget for formueforholdet i et registreret partnerskab, uanset om partnerskabet er indgået i Danmark eller i udlandet.

Problemet ses ikke omtalt i hverken forarbejderne til partnerskabsloven eller til de senere ændringer af partnerskabsloven, hvorved muligheden for at indgå registreret partnerskab i Danmark blev udvidet i relation til parter med bopæl i udlandet.

Der ses ikke at foreligge retspraksis herom, men i den retsvidenskabelige litteratur er det foreslået, at lovvalgsaftaler i disse situationer accepteres i større omfang end omtalt oven for, og at formueforholdet ellers er reguleret af loven i parternes første fælles bopælsstat, subsidiært loven i den stat, hvor partnerskabet blev indgået.

Udenlandske ægtepagter

Som nævnt i pkt. 3.1. finder bestemmelser i dansk lovgivning, der indeholder særlige regler om den ene part i et ægteskab bestemt ved dennes køn, ikke anvendelse på det registrerede partnerskab, jf. § 4, stk. 1, i partnerskabsloven.

Retsvirkningslovens § 53 indeholder regler om anerkendelse i Danmark af ægtepagter, der er indgået i udlandet. Tilknytningsfaktoren er efter disse regler knyttet op på mandens bopæl og kvindens hjemsted. Bestemmelsen i § 53 finder derfor ikke anvendelse på en ægtepagt, der er oprettet i udlandet i et registreret partnerskab.

Der ses ikke i retspraksis at være taget stilling til anerkendelse i Danmark på ulovbestemt grundlag af en udenlandsk ægtepagt, der er oprettet i et registreret partnerskab.

Anerkendelse og fuldbyrdelse

Efter § 80 i ægtefælleskifteloven kan justitsministeren fastsætte bestemmelser, hvorefter afgørelser af udenlandske domstole og myndigheder vedrørende skifte af ægtefælles fællesbo eller andre boer omfattet af denne lov skal have bindende virkning og kunne fuldbyrdes her i riget, hvis de har sådanne virkninger i den stat, hvor afgørelsen er truffet, og anerkendelsen og fuldbyrdelsen ikke ville være åbenbart uforenelig med dansk retsorden. Denne hjemmel er ikke udnyttet.

Efter retsvirkningslovens § 53 a kan regeringen indgå overenskomst med andre stater om forholdet mellem dansk og fremmed rets regler om ægteskabets retsvirkninger. En sådan overenskomst finder anvendelse her i landet efter bekendtgørelse i Lovtidende. Ministeren for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold kan endvidere fastsætte regler om forholdet mellem danske og andre nordiske landes regler om ægteskabets retsvirkninger. Hjemlen i bestemmelsen er ikke udnyttet i forhold til anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske afgørelser.

Registrerede partners formueforhold i relation til tredjemand

Efter retsvirkningslovens § 29 kan registrerede partnere med visse begrænsninger indgå retshandler med hinanden om ejendele, som nogen af dem råder over, og pådrage sig forpligtelser overfor hinanden. Partnere kan således give hinanden gaver, men sådanne gaver må efter § 30, stk. 1, jf. § 37, for at være gyldige ske ved tinglyst ægtepagt, medmindre der er tale om sædvanlige gaver, hvis værdi ikke står i misforhold til giverens kår.

Hertil kommer, at gavegivers kreditorer efter lovens §§ 31 og 33 kan anfægte gaven, hvis gavegiver ikke beholdt utvivlsomt tilstrækkelige midler tilbage til at dække sine forpligtelser.

Om gyldigheden af en udenlandsk ægtepagt i forhold til tredjemand her i landet henvises til retsvirkningslovens § 53, stk. 2, der er beskrevet i pkt. 3.3.2.

7. Konsekvenser

Forslaget er som nævnt omfattet af Danmarks forbehold vedrørende retlige og indre anliggender.

Danmark deltager således ikke i vedtagelsen af forordningen, som ikke vil være bindende for eller finde anvendelse i Danmark.

Forslaget har på den baggrund ikke lovgivningsmæssige eller statsfinansielle konsekvenser.

8. Høring

Forslaget har været sendt i høring hos følgende myndigheder og organisationer m.v.:

Østre Landsret, Vestre Landsret, Samtlige byretter, Tinglysningsretten, Den Danske Dommerforening, Dommerfuldmægtigforeningen, Domstolsstyrelsen, Foreningen af Statsforvaltningsdirektører, Foreningen af Statsforvaltningsjurister, Advokatrådet (Advokatsamfundet), Danske Familieadvokater, Danske Advokater, Foreningen af Advokater og Advokatfuldmægtige (FAAF), Foreningen af danske dødsboadvokater, Foreningen af Statsautoriserede Revisorer, Dansk Revisorforening (DREFO), Aarhus Universitet (Juridisk Institut), Københavns Universitet (Juridisk Institut), Aalborg Universitet (Juridisk Institut), Syddansk Universitet (Juridisk Institut), Copenhagen Business School (Juridisk Institut), Handelshøjskolen i Århus (Erhvervsjuridisk Institut), Forsikring & Pension, Finansrådet, ATP, Dansk Arbejdsgiverforening (DA), Landsorganisationen i Danmark (LO), Akademikernes Centralorganisation (AC), Ledernes Hovedorganisation, Den danske aktuarforening, Lønmodtagernes Dyrtidsfond (LD), Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd (FTF), Kommunale Tjenestemænd og Overenskomstansatte (KTO), Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger (SALA), Forbrugerrådet, Landsforeningen for bøsse-, lesbiske, biseksuelle og transpersoner, Institut for Menneskerettigheder, Dansk Retspolitisk Forening og Retssikkerhedsfonden.

Institut for Menneskerettigheder har anført følgende:

”Særligt for så vidt angår fastlæggelse af begrebet "registreret partnerskab"

Efter forslaget til forordningens artikel 2 b) forstås ved "registreret partnerskab": "lovreguleret samlivsform mellem to personer på baggrund af en registrering hos en offentlig myndighed." I betragtning 10 anføres, at begrebets nøjagtige indhold er defineret i medlemsstaternes nationale ret. At forslaget til artikel 3, stk. 2, fremgår, at retten kan erklære sig inkompetent, hvis den nationale lovgivning ikke anerkender registreret partnerskab

Instituttets bemærkninger

Det fremgår af forslaget til ægtefælleformueforholdsforordningens kapitel III om lovvalg, at ægtefællerne kan vælge hvilken lov, der skal finde anvendelse på deres formueforhold blandt de i forslaget til artikel 16 nærmere oplyste muligheder, ligesom ægtefællerne efterfølgende når som helst kan vælge en anden lov blandt de i forslagets artikel 18 angivne muligheder.

Af det tilsvarende forslag til partnerskabsformueforholdsforordningen fremgår at kapitel III om lovvalg, forslagets artikel 15, at "Den lov, der skal anvendes på de formueretlige retsvirkninger at partnerskabet, er loven i den stat, hvor partnerskabet er indgået". Der er således ikke mulighed for at fravige dette ved aftale, jf. bemærkningerne til artikel 15 side 8 øverst.

Det er instituttets opfattelse, at også lovvalgsaftaler, indgået mellem registrerede partnere, beg kunne anerkendes under visse nærmere angivne forudsætninger, herunder at den stat, hvis lov vælges, anerkender registreret partnerskab.”

Landsforeningen for bøsser, lesbiske, biseksuelle og transpersoner har anført følgende:

”Landsforeningen finder det tilfredsstillende, at KOM 127 specificerer, at medlemsstater ikke kan afvise at anerkende og fuldbyrde en retsafgørelse under henvisning til, at staten ikke selv anerkender registreret partnerskab. Dette fremgår af artikel 24 om forskelle på medlemsstaternes love.

Det er imidlertid overraskende og utilfredsstillende, at en tilsvarende artikel ikke findes i KOM 126, for så vidt adskillige medlemsstater i dag har kønsneutralt ægteskab: Holland, Belgien, Spanien, Portugal og Sverige. På samme måde, som stater uden registreret partnerskab skal anerkende andre staters afgørelser vedr. registreret partnerskab, bør stater, som ikke har kønsneutralt ægteskab anerkende andre staters afgørelser vedr. kønsneutralt ægteskab.

En særlig klasse af kønsneutrale ægteskaber er de der opstår, når en af ægtefællerne skifter køn i et ægteskab mellem en mand og en kvinde. Der bør i KOM 126 tilføjes bestemmelser om, at et sådant ægteskab ikke skal anerkendes af andre medlemsstater. Det er nødvendigt at tilføje dette særskilt, idet det er muligt for medlemsstaterne at anerkende sådanne ægteskaber uden at anerkende kønsneutrale ægteskaber generelt

Det er eksempelvis landsforeningens opfattelse, at Danmark burde anerkende andre landes kønsneutrale ægteskaber. Danmark anerkender allerede i dag ægteskaber, hvor ægtefællerne er af samme køn, nemlig netop i de tilfælde den ene ægtefælle efter ægteskabets indgåelse har skiftet køn. Anerkendelse af i udlandet indgåede ægteskaber, hvor ægtefællerne har samme km, kan således ikke siges at stride imod

grundlæggende danske retsprincipper (ordre public). Derfor bør en sådan anerkendelse finde sted.

På tilsvarende vis indeholder kun grundnotatet om registreret partnerskab en diskussion af de kønsspecifikke bestemmelser om lovvalg (jf. afsnit 3.3.1), men den samme diskussion er lige så relevant i grundnotatet om ægteskab. Grundnotatet om ægteskab bør revideres, så det tager højde for medlemslandes anerkendelse af kønsneutrale ægteskaber.”

Danske Advokater, Danske Familieadvokater og Danske Dødsboadvokater har i et fælles høringssvar anført følgende:

”Den stigende internationalisering rejser efter organisationernes opfattelse en lang række internationale problemstillinger inden for den familie- og arveretlige lovgivning bl.a. i forhold til spørgsmål om lovvalg, værneting og anerkendelse, som der er behov for nærmere at analysere og overveje. Umiddelbart kan der være behov for bade lovgivningsmæssige - og andre tiltag.

Det bemærkes i den forbindelse, at man aktuelt internt i branchen drøfter en række af disse problemstillinger med henblik på at opnå en endnu højere grad af klarhed over problemstillingers omfang og nærmere karakter.

Organisationerne har derfor i denne sammenhæng valgt alene at fokusere på og forholde sig til udviklingen generelt og dermed ikke at forholde sig til de enkelte bestemmelser i de forslag, som er sendt i høring

På baggrund af den nævnte indledende interne drøftelse er det vurderingen, at det inden for dette område skaber stor retsusikkerhed for danske statsborgere og for de danske virksomheder, som ind — og udstationerer medarbejdere, at Danmark står udenfor den EU- retlige regulering. Organisationerne har således den grundopfattelse, at uanset om de eksisterende og kommende EU-retlige regler på nogle felter måtte indebære tilvænning til nye principper for fastlæggelsen af værneting eller lovvalg, ses det at være et større problem for borgerne, at danske afgørelser særligt i bodelinger og dødsboer ikke anerkendes i EU.

Herudover har drøftelserne indtil videre mundet ud i den anden grundopfattelse, at det er et selvstændigt problem, dels at danske regler om internationalt værneting, lovvalg og anerkendelse i betydelig grad er ulovfæstede principper, dels at på de områder, hvor der er et lovfæstet grundlag, bærer reglerne præg af at være løsrevet og ikke fuldt ud koordineret med de andre områder.

Som eksempel kan nævnes, at et internationalt par, der skal skilles, og som er uenige om bidrag, bodeling og børn, vil opleve, at værneting i det, de betragter som en sag, er reguleret er hele tre forskellige bopælsbegreber. På samme måde indebærer den omstændighed, at dansk ret indeholder en del præceptive regler på området og kun i begrænset omfang giver adgang til lovvalg, at parret kun i begrænset omfang på forhånd kan aftale sig til rette om det.

Det er derfor de tre organisationers opfattelse, at der er behov for at igangsætte et arbejde med at foretage en samlet gennemgang af dansk rets regulering af værneting, lovvalg og anerkendelsen indenfor familie- og arveretten, som kan munde ud i forslag til retlig regulering og eventuelt forslag om at Danmark tilslutter sig f.eks. et eller flere af Haager-konferencens instrumenter inden for retsområdet.”

Advokatrådet (Advokatsamfundet) har anført følgende:

”I rådgivning om ægteskabsformueretten optræder stadig hyppigere ægteskaber med internationale relationer. Det er her en særlig udfordring, at de danske internationale privatretlige regler dels er ulovfæstede, med de usikkerheder der følger heraf, dels ikke i tilstrækkeligt omfang giver parterne mulighed for at tilrettelægge en formueordning, som afspejler deres ønsker eller ægteskabets sociale virkelighed.

Eneste undtagelse er de nordiske ægteskaber, hvor der med ændringen af den nordiske ægteskabskonvention i 2006 er indført regler om partsautonomi (med visse begrænsninger) og lovvalgsregler, som i mangel af aftale gennemsnitlig fører til et resultat, der opleves som rigtigt.

Forordningens lovvalgsregler i kapitel II vil således imødekomme et væsentligt behov for (begrænset) partsautonomi og forudsigelighed med hensyn til lovvalget, både når ægtefællerne har indgået lovvalgsaftale og i mangel af sådan aftale.

I det videre arbejde med forordningsforslaget bør det nøje analyseres og søges afklaret, hvordan reglerne kommer til at fungere for bl.a. tredjemandsbestemt særeje, særejekompensation (§ 56 krav), formuefællesskabsordninger efter andre regelsæt end de vestnordiske, beskyttelsesreglerne i RVL §§ 18 og 19, pensionsrettigheder m.v. Forordningen undtager udtrykkelig gaver mellem ægtefæller og giver således anledning til overvejelser om navnlig RVL § 30, stk. 2.

Forordningens regler om kompetence (kapitel II) og om anerkendelse og fuldbyrdelse (kapitel IV) vil medvirke til at afskære "forum shopping" og reducere langstrakte, bekostelige forløb.

Som følge af det danske retsforbehold vil forordningen ikke være bindende for eller finde anvendelse i Danmark. Kodificering og modernisering af de danske lovvalgsregler inden for ægteskabsformueretten er imidlertid presserende, og Advokatrådet skal derfor opfordre til, at det overvejes, om og hvordan der kan gennemføres lignende regler i dansk ret.

Ovenstående gælder også forslaget til forordning om registreret partnerskab.”

Sagen har senest været drøftet på i Specialudvalget for politimæssigt og retligt samarbejde den 18. november 2014.

9. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Medlemsstaterne har generelt udtrykt støtte til forslaget, og der er enighed om de grundlæggende principper for international kompetence, lovvalg samt anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser. En række punkter er dog fortsat under forhandling, herunder forordningens anvendelse på registeret partnerskab.

Storbritannien og Irland har tilkendegivet, at de ikke ønsker at deltage i vedtagelsen eller anvendelsen af forordningen.

10. Regeringens generelle holdning

Danmark er grundlæggende positiv over for initiativet.

11. Tidligere forelæggelser for Folketingets Europaudvalg

Forslaget har senest forelagt for Folketingets Europaudvalg til orientering forud for rådsmødet (retlige og indre anliggender) den 6.-7. december 2012.